

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь – бакалавр

на тему: **«РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ БЕЗРОБІТТЯ УКРАЇНИ В
УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ»**

Виконала: студентка 4-го року
навчання,

Спеціальність:
051 «Економіка»

Зінченко Ангеліна Костянтинівна

Керівник Мірошніченко В.В.
кандидат економічних наук, доцент

Рецензент Іванова Н.Ю.
(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____

Секретар ЕК _____
«_12_» _____ червня _____ 2024_ р.

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ БЕЗРОБІТТЯ	6
1.1. Поняття безробіття та зайнятості	6
1.2 Наслідки безробіття для державної економіки.....	11
1.3 Вплив безробіття на доходи населення.....	19
Висновки до 1 розділу	22
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	23
2.1 Чинники впливу на ринок праці.....	23
2.2 Аналіз регіональних змін в процесі безробіття.....	29
2.3 Ключові зміни на ринку праці.....	39
Висновки до 2 розділу	39
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЇ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ РИНКУ ПРАЦІ	48
3.1 Потенційні загрози для українського ринку праці та їх можливі наслідки під час війни та процесу повоєнної відбудови	48
3.2 Стратегії заходів з відновлення ринку праці після війни	55
Висновки до 3 розділу	61
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми:

Збройна агресія російської федерації спричинила серйозні виклики для України, які пройшли через всі сфери її життя, включаючи економіку та ринок праці. Різні регіони країни відчули наслідки цього конфлікту по-різному, залежно від їхнього географічного положення, промислового потенціалу та економічної структури.

На перший погляд здається, що основні постраждалі регіони - це ті, які знаходяться безпосередньо на передовій або в прикордонних зонах. Однак це не завжди так. Важливим фактором впливу на ринок праці є не лише фізичні руйнування та втрати від військових дій, але і економічні санкції, перерви в постачаннях сировини та зменшення інвестиційного потенціалу.

Наприклад, регіони, що спеціалізуються на виробництві продуктів, які є об'єктом санкцій, можуть стати вразливими до відсутності замовлень або погіршення умов експорту. Це може призвести до зниження виробництва та, відповідно, зростання безробіття в цих регіонах.

Деякі регіони, навпаки, можуть мати переваги в умовах війни. Наприклад, розвиток оборонної промисловості або збільшення обсягів виробництва військової техніки може стати стимулом для розвитку промисловості в деяких регіонах.

Тому дослідження регіональних особливостей безробіття в умовах військового конфлікту є дуже важливим. Воно дозволить зрозуміти, які регіони є найбільш вразливими до наслідків війни, а які можуть мати переваги або можливості для подолання кризових ситуацій. Такий аналіз допоможе розробити ефективні стратегії подолання безробіття та соціально-економічних викликів, що виникають в умовах війни. Об'єктом дослідження є безробіття в Україні в умовах повномасштабної військової агресії російської федерації.

Науковці з різних галузей, проводили дослідження щодо впливу регіональних особливостей на рівень безробіття в Україні в умовах повномасштабної військової агресії російської федерації. Вони встановили значення географії, економічної структури та інфраструктури для ринку праці в різних областях. Результати їх досліджень сприяють розробці стратегій адаптації місцевих громад та відновлення економіки після війни.

Предметом дослідження є регіональні особливості безробіття в Україні в умовах воєнного конфлікту з рф.

Метою роботи є аналіз впливу повномасштабної військової агресії рф на рівень безробіття в окремих регіонах України та виявлення їхніх особливостей.

Завдання дослідження:

1. Визначити поняття безробіття та зайнятості, розглянути наслідки безробіття та його вплив на доходи населення.
2. Проаналізувати вплив військової агресії рф на ринок праці та рівень безробіття в різних регіонах України.
3. Виявити регіональні відмінності у рівні безробіття та попиті на робочу силу під час воєнного конфлікту.
4. Запропонувати потенційні заходи для подолання загроз та відновлення ринку праці після завершення воєнних дій.

Методи дослідження:

1. Аналіз статистичних даних про ринок праці та безробіття в Україні.
2. Емпіричні дослідження в регіонах зі значними військовими діями.
3. Статистичний аналіз впливу військового конфлікту на ринок праці.

Наукова новизна одержаних результатів:

Дослідження виявляє специфіку впливу повномасштабної військової агресії рф на ринок праці в різних регіонах України. Здійснений комплексний аналіз регіональних відмінностей у рівні безробіття та чинників, що на нього впливають. Запропоновані стратегії та рекомендації для зниження рівня безробіття і відновлення ринку праці в умовах воєнного конфлікту.

Практичне значення одержаних результатів:

Результати дослідження можуть бути використані органами влади та міжнародними організаціями для розробки та впровадження програм зменшення безробіття та підтримки зайнятості в регіонах, що постраждали від військових дій. Це сприятиме соціальній стабільності та економічному відновленню країни.

Структура роботи: складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ БЕЗРОБІТТЯ

1.1. Поняття безробіття та зайнятості

Зайнятість - це не лише наявність роботи, але і система взаємозв'язаних соціально-економічних відносин, спрямованих на забезпечення працездатного населення робочими місцями. Це включає в себе різні аспекти праці та взаємодію людей у сфері праці.

1. Робота за наймом. Коли людина працює на підприємстві або в організації на умовах трудового договору або контракту. Вона отримує заробітну плату від роботодавця за виконану роботу.

2. Самозайнятість. Такий вид зайнятості включає в себе роботу приватних підприємців, фермерів, та інших осіб, які працюють на власний ризик і відповідальність.

3. Робота в державних та громадських органах. Це стосується осіб, які обіймають посади в установах, таких як уряд, місцеві органи влади, громадські організації тощо.

4. Військова служба. Особи, які служать у Збройних Силах або інших військових формуваннях.

5. Навчання та підготовка. Включає учнів та студентів, які отримують освіту або професійну підготовку.

Зайнятість є ключовим аспектом економічного розвитку та соціального забезпечення населення, оскільки вона впливає на рівень життя, стабільність та благополуччя суспільства [1].

Зайнятість можна класифікувати за трьома видами: повна, раціональна і ефективна. Повна зайнятість передбачає, щоб усі працездатні люди мали

можливість займатися корисною працею, що сприяє індивідуальному та колективному відтворенню робочої сили і задоволенню всіх потреб суспільства.

Раціональна зайнятість означає використання трудових ресурсів суспільства з урахуванням їх структури за віком, статтю і освітою. Це спрямовано на оптимальний перерозподіл праці, але не завжди є ефективним, оскільки може бути спрямоване на поліпшення зайнятості в конкретних групах або регіонах.

Ефективна зайнятість відповідає вимогам інтенсивного відтворення і зорієнтована на економічну та соціальну ефективність, спрямована на зменшення ручної, непрестижної та важкої праці [7, с. 131].

Трудова діяльність може бути різного характеру залежно від форм власності, таких як державна, колективна і приватна. Більшість працездатного населення в розвинених країнах зайнята у приватному секторі, а більша частина економіки ґрунтується на сфері нематеріального виробництва. У сільському господарстві зазвичай зайнято менше 5% робочої сили, хоча в Україні ця цифра може сягати 18%.

Існує два основних типи зайнятості: основний і спеціальний. Основний тип регулюється трудовим законодавством і внутрішніми правилами компаній для працівників. Спеціальні форми зайнятості, наприклад робота вдома, за сумісництвом, індивідуальна та кооперативна діяльність, керуються спеціальними правовими нормами. У США та Англії близько 30% працездатного населення охоплені цими нетрадиційними формами зайнятості.

У більшості пострадянських країн, враховуючи Україну, переважає основний тип зайнятості, де переважає технологічний спосіб виробництва, який базується на ручній та механізованій праці. Основна частина працюючого населення зайнята у промисловості та сільському господарстві, де широко використовується фізична праця.

У розвинених країнах світу, таких як США, домінує інформаційний тип зайнятості, пов'язаний з виробництвом, обробкою та розповсюдженням інформації. Там великий акцент зроблено на підготовку якісних кадрів у високотехнологічних галузях. Навчання та перепідготовка працівників є поширеною практикою.

У сучасних умовах держава активно регулює ринок праці, впливаючи на попит та пропозицію робочої сили через різні заходи, такі як надання премій за створення нових робочих місць, навчання та перепідготовку кадрів, допомогу безробітним і створення бірж праці.

Безробіття — це соціально-економічне явище, під час якого частина працездатного населення не знаходить роботу і стає надлишковою, утворюючи так звану резервну армію праці.

Міжнародна організація праці визначає безробітних як людей, які мають бажання та можливість працювати, але не мають робочого місця. Українське законодавство визнає безробітними тих громадян працездатного віку, які з об'єктивних причин не можуть знайти роботу, зареєстровані у державній службі зайнятості та активно шукають роботу [4, с. 185].

Безробіття виникло вперше в Великобританії на початку XIX століття, але до кінця століття не мало масового характеру, зростаючи лише під час економічних криз. Наприклад, у США у 1920-1930-х роках безробіття зросло до майже 20%.

Перші спроби пояснити причини безробіття були зроблені англійським економістом Т. Мальтусом, який стверджував, що воно виникає через надмірне зростання населення. Технологічна теорія безробіття, яка виникла у середині XX століття, стверджує, що прогрес технологій у виробництві призводить до безробіття шляхом автоматизації та заміщення людської праці машинами.

Способи боротьби з безробіттям включають обмеження технологічного прогресу, підтримку створення нових робочих місць, навчання та перепідготовку працівників і зменшення чисельності резервної армії праці.

Серед різних теорій безробіття, кейнсіанська теорія є найбільш поширеною. Згідно з нею, основною причиною безробіття є недостатній попит на товари, що виникає через збереження людьми грошей та недостатні стимули до інвестицій. За цією теорією, боротьба з безробіттям можлива через стимулювання державою попиту та інвестицій, зокрема, шляхом зниження відсоткових ставок за позиками. Навіть збільшення військових витрат вважалося одним із засобів боротьби з безробіттям за Кейнсом.

Марксистська теорія пояснює безробіття як наслідок розвитку капіталістичного способу виробництва, особливо через конкурентну боротьбу, що змушує капіталістів інвестувати і вдосконалювати техніку, призводячи до зростання безробіття.

Серед цих теорій, найбільш логічною вважається марксистська теорія, яка пояснює безробіття як результат капіталістичного нагромадження. Це пояснюється зростанням витрат на засоби виробництва порівняно з витратами на робочу силу, що призводить до зростання безробіття через розвиток технологій та конкурентну боротьбу [2].

Не можна називати закон капіталістичного нагромадження всезагальним, оскільки він не діє у всіх суспільно-економічних системах та не на протязі усього існування капіталізму. Безробіття має комплекс причин, включаючи структурні зміни в економіці, нерівномірний розвиток продуктивних сил, технологічні прогresi, пошук робочих місць з вищою заробітною платою, диспропорції в розвитку економіки та обмежений попит на товари й послуги.

В сучасному суспільстві безробіття приймає різноманітні форми, що відображають складність та різноманітність його причин і наслідків. Основні типи безробіття включають застійне, структурне, скрите і сезонне.

Застійне безробіття - це тривала форма безробіття, яка триває 12 місяців і більше. Характеризується великою нерегулярністю зайнятості та невизначеністю у

перспективах знаходження роботи. Це призводить до падіння рівня життя та руйнування навичок праці, що створює складнощі в поверненні до ринку праці.

Структурне безробіття виникає внаслідок технологічних змін та зрушень на ринку праці. Ця форма безробіття відбиває розрив між навичками та кваліфікацією працівників і вимогами сучасної економіки. Підвищення кваліфікації та перекваліфікація можуть бути ключовими чинниками у подоланні цієї проблеми.

Приховане безробіття виникає, коли кількість доступних робочих місць перевищує кількість людей, які шукають роботу. Це може виникати через різні причини, такі як недостатнє поширення інформації про вакансії або невідповідність робочих місць навичкам та досвіду кандидатів.

Сезонне безробіття пов'язане зі сезонними коливаннями в обсягах виробництва в певних галузях промисловості. Наприклад, у сільському господарстві або туризмі, де пікова робоча сезонна активність може бути обмежена певними періодами часу [8, с. 209].

У розвинених країнах існують системи страхування та допомоги для безробітних, які спрямовані на захист робітників від фінансових втрат, пов'язаних з втратою роботи. Тривале безробіття призводить до погіршення економічних та соціально-психологічних умов, тому ефективна політика на ринку праці повинна включати гнучку систему перепідготовки та допомоги безробітним, а також створення стимулів для їхнього активного пошуку нових робочих місць.

Безробіття може бути технологічним, фрикційним чи структурним, а також різним за віком, наприклад, молодіжним чи серед людей похилого віку. Це явище завдає значних збитків економіці державі і призводить до психологічного тиску на безробітних.

За останні десятиліття в розвинених країнах світу спостерігалось зростання кількості офіційно зареєстрованих безробітних. Наприкінці 90-х років ця кількість перевищила 50 мільйонів осіб. Наприклад, у США в 1946 році «повною

зайнятстю» вважалися умови, коли рівень безробіття становив 4% робочої сили, але на початку 90-х років цей показник піднявся до 7%. Більша частина цих безробітних втратила надію на пошук роботи і перестала активно шукати її. У США таких осіб налічувалося до 2 мільйонів. Загалом, вартість втрат, пов'язаних з безробіттям, складала сотні мільярдів доларів. У країнах Європейського Союзу ці втрати становили 250 мільярдів доларів щорічно у другій половині 90-х років.

У країнах, що розвиваються, кількість безробітних перевищує 800 мільйонів осіб. Україна також стикнулася з проблемою безробіття: у 1994–1995 роках кількість безробітних становила майже 0,5 мільйона, а до 2000 року ця цифра зросла до понад 2 мільйонів, приховане безробіття (наприклад, вимушені неоплачувані відпустки чи скорочений робочий день) становило орієнтовно 40% сукупної робочої сили[3, с. 124].

1.2 Наслідки безробіття для державної економіки

Безробіття - це макроекономічна проблема, що характеризується відсутністю роботи для частини населення в економіці країни. Воно є невід'ємною частиною ринкової економіки, що виникла внаслідок різниці між попитом і пропозицією на ринку праці. Проблема безробіття є важливим показником рівня соціально-економічного розвитку країни: чим нижчий цей рівень, тим вищий рівень безробіття, і навпаки.

Дослідження показують, що зростання безробіття призводить до зменшення валового національного продукту (ВНП) у країні. Це свідчить про важливість проблеми та її потенційний вплив на економіку.

Дослідження проблеми безробіття в Україні є актуальним завданням, особливо в контексті забезпечення гідної праці, соціального захисту та прав людини в сфері праці. Це передбачає розвиток ефективних стратегій протидії безробіттю та забезпечення стабільного економічного розвитку [10].

Хоча безробіття може слугувати стимулом до активності працюючого населення, у реальному житті воно призводить до серйозних негативних соціально-економічних наслідків. Тому вирішення цієї проблеми є важливим завданням для суспільства і держави.

Тенденція до зростання безробіття в Україні свідчить про необхідність невідкладних заходів для вирішення проблеми зайнятості та створення нових робочих місць. Система допомоги безробітним потребує суттєвих реформ.

Безробіття є серйозною економічною та соціальною проблемою, оскільки його зростання призводить до низької купівельної спроможності населення, втрати платників податків для бюджету та негативно впливає на підприємства. Крім того, зростає ризик соціального напруження, а державі доводиться збільшувати витрати на підтримку безробітних.

Для створення цивілізованого ринку праці в Україні потрібна ефективна система працевлаштування, що дозволить громадянам швидко знаходити роботу з гідними умовами праці та заробітною платою. Однак існують значні проблеми зі статистикою безробіття, оскільки вона не враховує всіх аспектів проблеми, таких як ті, хто не стоїть на обліку у службі зайнятості, або працює неофіційно.

Проблема конкурентоспроможності українського ринку праці є актуальною, оскільки сучасна економіка потребує кваліфікованих кадрів. Проте відсутність систематизованого підходу до потреб кадрового забезпечення створює невідповідність між попитом та пропозицією робочої сили. Також гострою є проблема великої кількості безробітних з вищою освітою, що підкреслює необхідність перегляду державної політики у сфері фінансування освіти та навчання [15, с. 103].

Для підвищення конкурентоспроможності національного ринку праці важливо переглянути ставлення до людини та систему підготовки професіоналів. Покращення якості освіти потребує комплексу заходів, що враховують динамічні

зміни у світі. Серед них перегляд кількості та структури закладів вищої освіти, створення умов для автономності вищих навчальних закладів, моніторинг якості освіти та прямий зв'язок між сферою освіти та ринком праці.

Нині актуальною є проблема мобільності робочої сили, що виникає внаслідок невідповідності інтересів працівника та вимог робочого місця. Державна політика на ринку праці повинна спрямовуватись на зменшення рівня безробіття шляхом забезпечення можливості для всіх громадян реалізувати свою трудову активність. Для цього важливо збільшити попит на робочу силу, підвищити конкурентоспроможність працівників та забезпечити відповідність між пропозицією робочої сили та потребами ринку праці.

Наступним кроком є розробка ефективної соціально-економічної політики, спрямованої на зменшення рівня безробіття до мінімуму. Ця проблема потребує негайного вирішення та наукового аналізу для розробки практичних рекомендацій, що можуть бути використані для реалізації ефективних заходів на державному та регіональному рівнях [17].

Безробіття, разом з проблемами бідності та соціальної нестабільності, становить одну з найгостріших глобальних і національних проблем.

У перехідний період важливо забезпечити раціональне формування структури зайнятості, що може включати витіснення людей з неефективних виробництв. Проте, необхідно дотримуватися "розумної міри" у заходах, оскільки надто строгі дії можуть призвести до масового банкрутства підприємств і ескалації безробіття, що може спричинити соціальних напруження і конфлікти.

Часто оцінюється лише економічний вплив безробіття, враховуючи лише кількість вивільнених працівників і виплачені посібники. Проте соціальні наслідки безробіття, такі як загальна деградація життя, психологічні проблеми та зростання соціальної напруженості, залишаються недооціненими.

Отже, необхідно провести детальний аналіз економічних і соціальних наслідків безробіття і адаптувати методи вивчення та оцінки цих наслідків до специфічних умов кожної країни.

Зважаючи на актуальність проблеми безробіття в Україні, дослідження його соціальних і економічних наслідків має велике значення. Це допоможе не лише чітко визначити проблему, а й знайти шляхи виходу з кризової ситуації, враховуючи конкретні особливості соціального, економічного і політичного розвитку країни на сучасному етапі.

Україна має свою власну специфіку, яка відрізняється від інших країн, тому методи дослідження соціально-економічних наслідків безробіття, що застосовуються за кордоном, не можуть бути просто перенесені без адаптації. Це означає, що необхідно ретельно переглянути і адаптувати ці методи до конкретних умов України, враховуючи особливості її економіки, соціальної сфери і політичного середовища.

Щодо класифікації наслідків безробіття, важливо розглянути не лише негативний вплив безробіття, а й позитивні аспекти, які можуть мати місце в деяких ситуаціях. Наприклад, позитивним наслідком може бути збільшення мобільності працівників, їхня перепідготовка та пошук нових можливостей зайнятості. Також важливо врахувати вплив безробіття на рівень бідності, стан здоров'я населення, соціальну стабільність і загальний розвиток суспільства [19, с. 185].

Соціальні наслідки безробіття можна поділити на негативні і позитивні аспекти.

Серед негативних наслідків можна виділити наступне:

1. Загострення криміногенної ситуації, що може спричинити збільшення злочинності.

2. Посилення соціальної напруженості у суспільстві, оскільки безробіття часто породжує невдоволеність та конфлікти між групами населення.

3. Ріст кількості фізичних та психологічних захворювань через стрес та невпевненість у майбутньому.

4. Збільшення рівня соціальної диференціації, коли група людей з низькими доходами стає ще більш вразливою.

5. Зниження трудової активності та втрата навичок праці через тривалий період безробіття.

Проте, є й позитивні сторони безробіття:

1. Зростання соціальної цінності робочого місця, коли люди, які знайшли роботу, цінують її більше через пережите безробіття.

2. Збільшення кількості особистого вільного часу, що може бути використане для саморозвитку, навчання або відпочинку.

3. Зростання свободи вибору місця роботи та можливостей для самореалізації.

4. Підвищення соціальної значимості й цінності праці, коли суспільство усвідомлює важливість праці для свого функціонування.

Щодо економічних наслідків безробіття, вони також можуть бути негативними і позитивними:

Негативні аспекти включають:

1. Знецінення результатів навчання та набутих навичок у безробітних осіб.

2. Скорочення виробництва та збільшення економічних втрат.

3. Витрати держави на допомогу безробітним та соціальні програми.

4. Втрату кваліфікації працівників через тривале безробіття.
5. Зниження рівня життя та збільшення економічних нерівностей.
6. Недовироблення національного доходу та зменшення податкових надходжень.

Проте, існують і позитивні сторони:

1. Створення резерву робочої сили для перебудови економіки та використання нових технологій.
2. Збільшення конкуренції між працівниками, що може стимулювати розвиток їхніх професійних здібностей.
3. Перерва в зайнятості може сприяти перенавчанню та підвищенню кваліфікації працівників.
4. Стимулювання росту продуктивності праці та ефективності виробництва.

Отже, безробіття має значний вплив на економіку та суспільство, і ефективна політика зайнятості включає в себе як боротьбу з безробіттям, так і створення умов для розвитку людського потенціалу та економічного зростання.

Безробіття справді має різноманітні важливі наслідки як для індивідів, так і для суспільства в цілому [23].

По-перше, неоексплуатація економічного потенціалу веде до втрати продуктивності, адже люди, які могли б працювати, не використовують свої здібності та навички на повну потужність. Це призводить до прямих економічних втрат через зменшення виробництва та до зниження загального рівня життя.

По-друге, безробіття може стимулювати напругу між роботодавцями та працівниками, особливо коли профспілки вимагають підвищення заробітної плати

для своїх членів в умовах високого безробіття. Це може призвести до конфліктів і навіть страйків, що шкодить як економіці, так і суспільству.

Крім того, тривале безробіття може призвести до втрати кваліфікації працівників, не використовуючи та забуваючи свої навички та знання під час періоду безробіття. Це може зробити пошук нової роботи ще складнішим і подовжити тривалість безробіття.

Для боротьби з безробіттям важливо вживати комплексні заходи, такі як підготовка та перепідготовка працівників, створення нових робочих місць та стимулювання підприємництва та інновацій. Державні програми також можуть включати заходи по стимулюванню економічної активності та інвестиційного попиту, що сприяє збільшенню зайнятості.

Різні економічні теорії та стратегії вказують на різні методи боротьби з безробіттям. Важливо збалансувати ці підходи, враховуючи конкретні умови та потреби кожної країни, щоб досягти значущого зменшення безробіття та підтримати стабільний економічний розвиток.

Небезпечним для суспільства не є саме безробіття, а його нерегульованість та відсутність надійного захисту для безробітних [26, с. 105].

Україна стикається з унікальними викликами у сфері безробіття, які відрізняються від тих, що спостерігаються в західних країнах. На коріння цих проблем впливають деформації попередньої економічної системи та наслідки неузгодженості у процесах звільнення, перерозподілу та працевлаштування працівників.

Різні економічні школи мають різні підходи до розуміння суті та причин безробіття. Класичний підхід, наприклад, не вбачає серйозної проблеми у безробітті і вважає його наслідком надто високих заробітних плат. Проте в країнах перехідної економіки безробіття може мати особливо негативні наслідки через

неефективну систему соціальної підтримки та нестачу фінансових ресурсів для надання допомоги безробітним.

Загалом безробіття відображає відносне перенаселення та відносну зайвість людей на ринку праці. Проте це виклик не лише для економіки, а й для соціальної стабільності та розвитку суспільства.

Безробіття має широкі наслідки, як для індивідуальних осіб, так і для суспільства в цілому. Деякі з цих наслідків включають:

1. Економічні наслідки. Безробіття веде до зменшення споживчого попиту, оскільки безробітні зазвичай мають менші доходи. Це може вплинути на економічне зростання та призвести до скорочення виробництва. Крім того, зменшення податкових надходжень держави внаслідок зменшення кількості працездатних осіб може ускладнити фінансування соціальних програм та інфраструктурних проєктів.

2. Соціальні наслідки. Безробіття може призвести до збільшення рівня бідності та соціальної напруженості. Недостатність фінансових ресурсів може вплинути на доступ до охорони здоров'я, освіти та інших основних потреб. Безробіття також може призвести до погіршення фізичного та психічного здоров'я, а також збільшення ризику злочинності та асоційованих проблем.

3. Психологічні наслідки. Безробіття може призвести до втрати самооцінки, відчуття невпевненості та депресії. Відчуття безпорадності та безперспективності можуть спричинити психічний стрес та погіршення загального самопочуття [28, с. 57].

4. Психосоціальні наслідки для сімей. Безробіття може мати серйозні наслідки для сімей, збільшуючи фінансовий тиск і конфлікти вдома. Це може призвести до розпаду сім'ї, а також до збільшення числа дітей, які зазнають недостатнього догляду та виховання.

5. Ефективність ринку праці. Безробіття може призвести до недоексплуатації робочої сили та втрати навичок та кваліфікації. Це ускладнює процес повернення на ринок праці та зменшує продуктивність праці в цілому.

Загалом безробіття має глибокі соціальні, економічні та психологічні наслідки, які варто уважно враховувати при розробці політики зайнятості та соціального захисту.

1.3 Вплив безробіття на доходи населення

Безробіття має значний вплив на доходи індивідів та сімей, і цей вплив може бути різним зважаючи на різні фактори, такі як рівень освіти, досвід роботи, регіон проживання та інші.

Очевидно, безробіття прямо впливає на доходи безробітних осіб, оскільки вони втрачають можливість отримувати заробітну плату. Це може призвести до значного зменшення рівня доходів, що в свою чергу може ускладнити забезпечення основних потреб, таких як харчування, житло та медична допомога.

Зменшення особистих доходів внаслідок безробіття суттєво впливає на різні аспекти життя людини і її сім'ї. Це стосується можливості задоволення основних потреб, таких як харчування, житло, медична допомога та освіта. Втрата стабільного джерела доходу робить ці потреби більш важкодоступними, а люди змушені робити вибір між ними та іншими витратами.

Безробіття часто призводить до збільшення рівня стресу, тривоги та почуття невпевненості. Втрата роботи може підірвати віру в свої здібності та майбутнє, що негативно впливає на психічне здоров'я. Люди можуть відчувати себе безсилями та відчуженими, що може призвести до важких емоційних станів.

Безробіття часто призводить до відчуття соціальної ізоляції. Відчуття відчуження від колег та друзів, які продовжують працювати, може поглибити почуття самотності та відчуження [9, с. 10].

Усі ці аспекти демонструють, що безробіття може мати комплексний вплив на життя людини та її сім'ї, який відчувається не лише на фінансовому рівні, але й на емоційному, соціальному та психологічному рівнях.

Сім'ї, що опинилися у безробітті, змушені ретельніше планувати свої витрати. Вони можуть бути змушені скоротити витрати на розваги, ресторани, подарунки та інші розважальні витрати. Також можуть бути здійснені зміни у планах на майбутнє, такі як відмова від подорожей чи покупок великих предметів [14].

Безробіття також впливає на ринок праці загалом, оскільки збільшення безробітних може призвести до зниження рівня заробітної плати та зростання конкуренції на ринку праці.

Збільшення кількості безробітних може призвести до зниження рівня заробітної плати на ринку праці. Якщо пропозиція праці перевищує попит на неї, роботодавці можуть встановлювати нижчі зарплати або навіть знижувати їх у спробі зекономити кошти або привабити більше робочої сили.

Збільшення кількості безробітних також призводить до зростання конкуренції на ринку праці. Безробітні люди, які активно шукають роботу, конкурують між собою за обмежену кількість вакансій. Це може змусити безробітних приймати роботу за нижчу заробітну плату або приймати менш вигідні умови праці.

Збільшення безробітності може призвести до загального підвищення страху на ринку праці. Робітники можуть стурбовано сприймати майбутність своєї робочої ситуації і боятися втратити роботу. Це може призвести до меншої стабільності і невпевненості серед робітників та підвищити швидкість звільнень у разі економічних труднощів [17].

Збільшення безробітності також може змінити ринкові відносини. Роботодавці можуть мати більшу силу в переговорах з працівниками і встановлювати менш вигідні умови праці, зокрема, знижувати заробітну плату та переваги для працівників. Це може призвести до виникнення напруги між роботодавцями та працівниками та погіршити умови праці для останніх.

Зменшення доходів безробітних може мати значний вплив на податкові надходження держави на різних рівнях. Ось деякі ключові аспекти цього впливу:

Безробітні особи, які не отримують стабільного доходу або отримують доходи нижчі за певний рівень, можуть сплачувати менші податки або взагалі не платити податки. Це може призвести до зменшення податкових надходжень у бюджет держави, оскільки безробітні не внесуть до бюджету ту саму суму, яку вони внесли б, якщо б продовжували працювати.

Зменшення доходів безробітних може призвести до збільшення витрат на соціальну допомогу або допомогу по безробіттю, яка надається з бюджету держави. Уряд може виділяти додаткові кошти для підтримки безробітних осіб та їх сімей, щоб допомогти їм забезпечити основні потреби.

Збільшення кількості безробітних осіб може змінити бюджетні призначення уряду. Уряд може бути змушений переглянути свої пріоритети та виділяти більше коштів на програми підтримки безробітних, що може вплинути на інші галузі, такі як освіта, охорона здоров'я та інфраструктура.

Зменшення податкових надходжень внаслідок безробіття може збільшити фіскальний тиск на інших платників податків. Уряд може бути змушений підвищити податки або шукати інші джерела доходів, щоб компенсувати втрати від зменшення податкових надходжень внаслідок безробіття.

Зменшення доходів безробітних може мати значний вплив на фінансовий стан держави та її бюджет. Розуміння цього впливу може бути важливим для

розробки ефективних стратегій управління економікою та соціальною політикою [7, с. 133].

Отже, безробіття може мати значний вплив на доходи як індивідів, так і суспільства в цілому, і це може відчутно відобразитися на економічному становищі та соціальному добробуті.

Висновки до 1 розділу

Поняття безробіття та зайнятості в сучасному світі є ключовими для розуміння економічних процесів. Безробіття визначається як стан людини, яка активно шукає роботу, але не може знайти її. Зайнятість, натомість, описує стан осіб, які мають оплачувану роботу чи займаються підприємницькою діяльністю. Рівень безробіття та стабільність зайнятості впливають на різноманітні сфери суспільства.

Наслідки безробіття можуть бути серйозними та широкомасштабними. Вони включають зниження доходів сімей, соціальну відчуженість, погіршення здоров'я, збільшення кримінальності та соціальних конфліктів. Безробіття також може призвести до втрати навичок та професійного знання, що ускладнює повернення на ринок праці.

Вплив безробіття на доходи суспільства неминуче відображається на загальному рівні благополуччя. Зниження доходів сімей внаслідок безробіття може призвести до погіршення якості життя, зменшення споживчого попиту та зупинки економічного зростання. Боротьба з безробіттям та створення умов для зайнятості мають значення для стабільності та процвітання суспільства.

Усі ці висновки свідчать про необхідність ефективних заходів у сфері зайнятості та соціально-економічного розвитку для підтримки стабільності та благополуччя суспільства.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

2.1 Чинники впливу на ринок праці

Чинники, які впливають на ринок праці в Україні, можна розділити на декілька категорій, табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Фактори впливу на ринок праці в Україні

Фактор	Опис
Економічний зріст/занепад	Стан економіки впливає на рівень зайнятості та заробітну плату. Зріст економіки зазвичай супроводжується збільшенням вакансій та підвищенням заробітних плат, а спад може призвести до зменшення робочих місць та погіршення умов праці.
Інфляція	Рівень інфляції впливає на купівельну спроможність працівників та рівень заробітних плат.
Інвестиції	Інвестиції створюють нові робочі місця та збільшують попит на працю у певних секторах економіки.
Соціальні та демографічні	Зміни у розмірі та структурі населення впливають на попит на робочу силу та наявність кваліфікованих кадрів.
Освіта та кваліфікація	Рівень освіти та якість професійної підготовки визначають конкурентоспроможність працівників.
Господарська політика	Податкові ставки, регулювання ринку праці та інші економічні політики уряду впливають на ринкові умови.
Законодавство	Законодавчі зміни щодо працевлаштування, оплати праці та інші аспекти мають великий вплив на ринок праці.
Автоматизація та інновації	Впровадження нових технологій змінює потреби в робочій силі та вимоги до кваліфікації працівників.

Джерело: розроблено автором на підставі джерел [7], [8]

Економічні фактори відіграють ключову роль у формуванні умов праці та можливостей заробітку для працівників та підприємств. У періоди економічного зростання, коли відбувається активний розвиток економіки, спостерігається збільшення виробництва та попиту на працю [6, с. 111]. Це часто призводить до

створення нових робочих місць, розширення бізнесу та підвищення заробітної плати для працівників. Компанії активно інвестують у розвиток, що стимулює економічне зростання країни та сприяє покращенню умов життя працівників.

Навпаки, під час економічного спаду спостерігається зменшення виробництва та попиту на товари й послуги. Це може призвести до зменшення кількості робочих місць, зменшення рівня заробітної плати та погіршення умов праці. Підприємства зазвичай раціоналізують свою діяльність, що може включати зменшення штату працівників або зміни умов праці з метою зменшення витрат.

Крім того, економічний стан країни також впливає на ринок праці в цілому. Наприклад, у регіонах з низьким рівнем безробіття працівники можуть мати більше можливостей для знаходження роботи та отримання вищих заробітних плат, тоді як у регіонах з високим безробіттям конкуренція за робочі місця може бути вищою, що може призвести до низьких заробітних плат та погіршення умов праці [22, с. 108].

Інфляція є одним з ключових показників економічного стану країни, оскільки вона впливає на майже всі сегменти суспільства, включаючи працівників та підприємства. Рівень інфляції визначає зміни в цінах на товари та послуги, що має прямий вплив на купівельну спроможність населення та ефективність бізнесу.

Коли рівень інфляції підвищується, ціни на товари та послуги зростають, що може призвести до падіння купівельної спроможності громадян. Якщо заробітні плати не зростають відповідно до цього зростання цін, то фактично громадяни отримують менше товарів та послуг за свої гроші. Це може призвести до зменшення рівня життя, нестабільності і недовіри до економічної ситуації в країні.

Наприклад, збільшення цін на основні товари, такі як продукти харчування або паливо, може значно позначитися на бюджеті працівників, особливо тих, чий доходи залишаються незмінними. Це може призвести до скорочення витрат на інші

потреби, такі як медичні послуги або освіта, а також змусити підприємства переглянути свої стратегії заробітної плати та витрат на виробництво.

З іншого боку, коли інфляція залишається на низькому рівні або знижується, це може стимулювати розвиток економіки. Низький рівень інфляції дозволяє зберігати стабільність цін, що сприяє підвищенню споживчого попиту та інвестицій. Це може позитивно вплинути на бізнес-середовище, створюючи сприятливі умови для розвитку та залучення інвестицій

Інвестиції в економіку є важливим стимулом для її розвитку, оскільки вони сприяють створенню нових можливостей та розвитку підприємств. Цей процес може мати значний вплив на створення нових робочих місць та зростання попиту на працю в різних секторах економіки.

Інвестиції в економіку можуть приймати різні форми, включаючи вкладення коштів у нові технології, розширення виробництва, покращення інфраструктури та розвиток людських ресурсів. Ці інвестиції стимулюють підприємства до збільшення своїх активів та підвищення продуктивності, що в свою чергу може призвести до створення нових робочих місць та підвищення рівня зайнятості [28, с. 58].

Крім того, інвестиції можуть стимулювати інновації та підвищення конкурентоспроможності економіки в цілому. Вони можуть сприяти розвитку нових технологій, виробничих процесів та продуктів, що дозволяє підприємствам займати більш сильну позицію на ринку та забезпечувати стабільний ріст.

Наприклад, інвестиції в інфраструктуру можуть підвищити ефективність транспортних та комунікаційних систем, що сприяє розвитку бізнесу та підвищує його конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

У цілому, інвестиції в економіку є важливим фактором для стимулювання росту та розвитку, оскільки вони сприяють створенню нових можливостей, підвищенню продуктивності та підвищенню ефективності виробництва.

Демографічні зміни становлять не лише чисельне зростання або зменшення населення, але й значні трансформації у його складі, структурі та характеристиках. Ці зміни можуть виникати через різні чинники, такі як природний приріст, міграційні потоки, рівень народжуваності та смертності, а також соціально-економічні та культурні тенденції.

Одним з ключових аспектів демографічних змін є зміна вікового розподілу населення. Наприклад, збільшення частки літнього населення може призвести до зростання попиту на послуги соціального забезпечення та охорони здоров'я, а також зменшення робочої сили. З іншого боку, зміна в структурі населення, що характеризується збільшенням частки активного працездатного населення, може стимулювати економічний зріст, оскільки ці люди вносять важливий внесок у виробництво та споживчу активність.

Крім того, демографічні зміни можуть впливати на розподіл ресурсів та соціальну стабільність. Наприклад, зменшення рівня народжуваності може призвести до скорочення робочої сили та зростання витрат на підтримку старіючого населення, що може створити виклики для соціальних програм та пенсійних систем [19, с. 153].

Отже, врахування демографічних змін є важливим для розробки ефективних стратегій управління ресурсами, розвитку економіки та соціальної політики. Вони впливають на широкий спектр аспектів суспільного життя і потребують уважного аналізу та планування для забезпечення стабільного та зростаючого розвитку країни.

Рівень освіти та якість професійної підготовки працівників визначають не лише їхню здатність конкурувати на ринку праці, а й впливають на різноманітні аспекти економічного розвитку. Високий рівень освіти створює умови для розвитку інноваційних технологій, підвищення продуктивності праці та покращення якості виробництва. Професійно підготовлені працівники здатні швидко адаптуватися до

змін в економічному середовищі та ефективно впроваджувати нові ідеї та методи роботи.

Крім того, освічене населення має більше можливостей для особистого й професійного розвитку, що сприяє підвищенню рівня життя та соціальної стабільності. Зменшення недостатньої освіти і навчання сприяє зменшенню безробіття, бідності та нерівності в доходах.

Додатково, висока якість освіти сприяє розвитку кадрового потенціалу та привабливості країни для інвесторів. Країни з високоякісною освітньою системою здатні привертати інвестиції та розвивати інноваційні галузі економіки, що в свою чергу сприяє стійкому економічному зростанню.

Таким чином, інвестиції в освіту та професійну підготовку відіграють стратегічно важливу роль у сучасному економічному розвитку. Забезпечення доступної та якісної освіти є ключовим завданням для забезпечення сталого розвитку суспільства та підвищення його конкурентоспроможності.

Господарська політика включає в себе широкий спектр заходів та стратегій, які приймаються урядом для регулювання економіки країни та забезпечення її стабільності та зростання. Ці заходи можуть охоплювати податкову політику, регулювання ринку праці, інвестиційні стратегії, торговельні угоди та інші економічні механізми [14].

Наприклад, податкові ставки можуть бути змінені урядом для стимулювання чи гальмування економічного зростання. Зниження податків на підприємства може сприяти стимулюванню інвестицій та розвитку бізнесу, що в свою чергу може призвести до створення нових робочих місць та збільшення рівня зайнятості. З іншого боку, збільшення податків може бути використане для збільшення бюджетних надходжень та фінансування соціальних програм.

Регулювання ринку праці також може мати значний вплив на економічну діяльність. Уряд може встановлювати мінімальну заробітну плату, регулювати

умови праці та встановлювати правила щодо колективних переговорів та профспілок. Ці заходи можуть впливати на рівень доходів працівників, сприяти підвищенню життєвого рівня та зменшенню соціально-економічних нерівностей.

Отже, господарська політика уряду має велике значення для формування економічних умов та ринкових відносин. Вона може визначати напрями розвитку економіки, впливати на розподіл доходів та соціальну справедливість, а також створювати умови для сталого економічного зростання і процвітання країни.

Законодавство, яке регулює сферу праці, включає в себе різноманітні аспекти, від умов працевлаштування до прав працівників та регулювання умов оплати праці. Законодавчі зміни в цих сферах можуть мати значний вплив на ринок праці та на умови трудових відносин в цілому.

Наприклад, законодавчі зміни щодо працевлаштування можуть включати в себе встановлення правил для робочого часу, умов прийняття на роботу, визначення умов праці для різних категорій працівників, таких як тимчасові або контрактні працівники. Ці зміни можуть впливати на рівень безробіття, зайнятість та умови праці для працівників.

Оплата праці також є важливим аспектом законодавства про працю. Зміни в законодавстві щодо мінімальної заробітної плати, норм праці, відпусток та інших виплат можуть впливати на рівень доходів працівників та на витрати підприємств на заробітну плату. Це може впливати на їхню конкурентоспроможність на ринку та на їхню здатність залучати та утримувати кваліфіковані кадри.

Права працівників також визначаються законодавством і можуть бути регульовані щодо таких аспектів, як право на безпечні та здорові умови праці, право на відпочинок та відпустки, право на колективні переговори та створення профспілок. Зміни в цих аспектах можуть впливати на взаємовідносини між працівниками та роботодавцями, а також на загальний клімат у сфері праці. [16, с. 84]

Отже, законодавчі зміни у сфері праці мають великий вплив на ринок праці та на умови праці для працівників і роботодавців. Ці зміни можуть створювати нові можливості або викликати виклики для ринкових учасників, і їхнє впровадження вимагає уважного аналізу та врахування різноманітних інтересів сторін.

Технологічні зміни включають в себе впровадження нових методів, процесів та інновацій, які можуть істотно вплинути на способи виробництва і функціонування різних галузей економіки. Нові технології, такі як автоматизація, робототехніка та розвиток штучного інтелекту, змінюють структуру робочих місць та вимог до кваліфікації працівників. Вони можуть замінювати традиційні види робіт, спричиняючи необхідність перекваліфікації та адаптації працівників до нових вимог. Одночасно інновації можуть створювати нові можливості для розвитку нових секторів та створення нових робочих місць, які можуть вимагати від працівників інших навичок та компетенцій. Таким чином, технологічні зміни визначають розвиток ринку праці та вимагають постійного адаптування з боку працівників та роботодавців.

2.2 Аналіз регіональних змін в процесі безробіття

Ситуація з війною має значний вплив на український ринок праці, викликаючи серйозні коливання та зміни. Нестабільність, пов'язана з воєнним конфліктом, призводить до скорочення можливостей для зайнятості, зміни в структурі робочих місць та їхньої якості, а також масштабних переміщень населення, включаючи велику кількість вимушених переселенців.

Навіть при поступовій адаптації економіки до нових умов, Україна продовжує зіштовхуватися з високим рівнем безробіття. Згідно з даними агентства "Info Sapiens", у січні 2024 року рівень безробіття досяг 17%, що свідчить про серйозні виклики у галузі працевлаштування.

Станом на 1 січня 2024 року загальна кількість зареєстрованих безробітних у Державній службі зайнятості становила 96,1 тисячу осіб, з яких понад 40% мали вищу освіту, при наявності 40,2 тисячі вакансій. Упродовж 2023 року статус безробітного отримали 483,2 тисячі осіб, що порівняно з 867,6 тисячами у 2022 році. З них у 2023 році працевлаштовано 160,1 тисячу осіб, а 32,9 тисячі осіб здобули професійну підготовку, порівняно з 248,8 тисячами та 46,6 тисячами відповідно у 2022 році [10].

Упродовж 2023 року на українському ринку праці відбувалися традиційні сезонні коливання, але однією з головних тенденцій було значне збільшення попиту на робочу силу. Цей ріст попиту був помітним у багатьох галузях економіки та регіонах країни.

За даними, роботодавці з різних областей України активно шукали працівників. Зокрема, Київська, Дніпропетровська, Львівська, Одеська та Харківська області були лідерами за попитом на робочу силу.

Однак, особливу увагу привернуло збільшення кількості вакансій у прифронтових областях країни. Наприклад, в Миколаївській області цей показник зріс на 77,5%, у Чернігівській на 57,2%, у Сумській на 53%, а у Запорізькій на 25,9%. Ці цифри відображають підвищений попит на робочу силу в регіонах, які перебувають під впливом воєнного конфлікту.

Запитання про задоволення потреб економіки у робочій силі та адаптацію сфери зайнятості до умов війни стає все важливішим з кожним днем, оскільки тривала війна значно впливає на функціонування економічної системи загалом та ринку праці зокрема. Урядові заходи, прийняті під час військової агресії росії, націлені на створення більш гнучких умов праці та забезпечення зайнятості, що призводить до певних позитивних зрушень.

Протягом 2023 року було вдосконалено механізми компенсації для роботодавців, які працевлаштовують певні категорії безробітних, а також

стимулювання працевлаштування безробітних на малих підприємствах. Ці заходи дозволили працевлаштувати близько 5 тисяч осіб. Також у 2023 році держава компенсувала витрати на оплату праці для внутрішньо переміщених осіб.

У той же період прийнято позитивні рішення щодо надання мікрогрантів для розвитку бізнесу, що передбачало створення понад 20,6 тисяч нових робочих місць. Проєкт "єРобота" також запровадив грантову програму для учасників бойових дій, інвалідів війни та членів їх сімей, що призвело до створення 463 нових робочих місць [30].

За даними з порталу «Work.ua», на початок січня 2024 року ринок праці показав відновлення на рівні 93% порівняно з лютим 2022 року за кількістю вакансій. Проте це відновлення має нерівномірний характер в залежності від регіону. Найбільше зростання вакансій відзначилося у таких областях як Закарпатська (на 155%), Івано-Франківська (на 146%), Хмельницька (на 125%), Львівська (на 123%), Вінницька (на 120%), Рівненська (на 118%) та Чернівецька (на 116%).

Найбільша кількість вакансій залишається в таких областях, як Київська (30 913 вакансій), Одеська (5 752), Дніпропетровська (8 452), Львівська (8 473) та Харківська (3 347), які в сумі складають 63% усіх вакансій на ринку праці. (Додаток Б)

Згідно із даними від сервісу «Opendatabot», українське суспільство стає все більш насиченим самозайнятістю. У 2023 році, за даними, зареєстровано понад 300 тисяч нових фізичних осіб-підприємців (ФОПів), що становить на 7% більше, ніж у 2021 році, тоді як кількість нових компаній зменшилася на третину порівняно з 2021 роком. Відтак, хоча кількість новостворених підприємств зменшилася, створення нових ФОПів відзначило збільшення кількості робочих місць [27, с. 652].

Лідерами за кількістю нових підприємців та компаній у 2023 році стали міста Київ, Дніпропетровська та Львівська області, на які припадає майже половина усіх

реєстрацій нових бізнесів. Це свідчить про те, що в умовах військового конфлікту український бізнес виявляє стійкість, яка дозволяє йому адаптуватися до складних умов, розвиватися та зберігати робочі місця.

Підприємства знаходяться в стані постійної адаптації, розробляючи нові стратегії залучення персоналу, орієнтовані на гнучкість та оперативну реакцію на ситуацію. Проте тривалість військового конфлікту, невизначеність та загрозливі тенденції ускладнюють нормальне функціонування підприємств.

За результатами дослідження, проведеного Американською торговельною палатою, основні виклики для бізнесу в Україні охоплюють захист та безпеку персоналу (91%), атаки ракетами на важливу інфраструктуру та комерційні об'єкти (66%), фізичне здоров'я та емоційний стан працівників (65%), економічну стагнацію та споживчий спад (45%), а також обмеження в доступі до електрики, води, мобільного зв'язку і опалення (44%). Додатково, власники малих та середніх підприємств висловлюють стурбованість через збільшення державного тиску та регуляторних труднощів, що є актуальним для всіх регіонів країни.

Фахівці Центру економічного відновлення визначили основні проблеми, які впливають на розвиток бізнес-середовища в залежності від географічного розташування регіонів [21, с. 749]:

1. У прифронтових областях активно відбувається фізична руйнація та зменшення чисельності населення.
2. Регіони відновлення стикаються з наслідками війни, такими як руйнування бізнесу та збитки, втратою населення та зниженням споживчого попиту.
3. "Допоміжні" регіони відчувають негативні наслідки війни через втрату доступу до морських експортних шляхів, погіршення логістичних систем та зміну економічної стратегії.

4. У віддалених регіонах спостерігаються проблеми з отриманням інформації щодо можливостей розвитку, недостатньою кількістю кваліфікованих кадрів та нерівномірним розподілом робочих місць на ринку праці, а також недостатньою розвиненістю системи перепідготовки працівників.

Ці проблеми сповільнюють процес відновлення регіональних ринків праці. Також важливим чинником є територіальні переміщення українських підприємств. З початку повномасштабного конфлікту до кінця 2023 року понад 7 820 компаній залишили свої регіони постійної реєстрації. Це спричинило великий відтік бізнесу з певних областей, зокрема з Києва, Дніпропетровської, Донецької, Одеської та Харківської, а також сприяло переселенню частини компаній у західні регіони. Проте, починаючи з другої половини 2023 року, спостерігалася тенденція зворотного відтоку компаній. Наприклад, у Чернівецькій області їх кількість зменшилася на третину. Багато підприємств переїхали в прифронтові райони, де кількість вакансій лише почала зростати після закінчення бойових дій.

Внаслідок масштабної міграції населення за кордон, мобілізації до Збройних Сил, та військових дій, регіональні ринки праці України стикаються з рядом складних викликів. Нестача кваліфікованих працівників стає найбільш помітним, особливо на теренах, що стали спостерігати відновлення економіки та бізнесу після конфлікту. За даними ресурсу "Work.ua", багато роботодавців у 2023 році виявили проблеми зі знайденням необхідних кадрів. Наприклад, в Закарпатській та Івано-Франківській областях до війни були райони з дефіцитом робочих місць, але на початку 2024 року, після відновлення діяльності підприємств та відновлення нових виробництв, кількість вакансій зросла на 155% та 146% відповідно. Однак, навіть з цим відновленням, кількість робочих місць залишається більшою, ніж кількість кандидатів [18].

Така ж ситуація спостерігалася і в інших західних регіонах України. Роботодавці у районах, що прилягають до фронтової лінії, також стикаються з проблемами найму працівників через зменшення чисельності населення. Згідно з

даними "Work.ua", найвища конкуренція серед кандидатів спостерігалася у Київській, Харківській та Вінницькій областях, і навіть з ростом кількості вакансій, відповідно до війни, попит на роботу залишається високим. З іншого боку, найменша конкуренція була в Закарпатській, Чернівецькій та Херсонській областях, рис. 2.1.

Дані Державної служби зайнятості свідчать про продовження дисбалансу між кількісним та якісним попитом та пропозицією на ринку праці в різних регіонах. Наприклад, на початок 2023 року найбільше безробітних було зареєстровано в Запорізькій, Дніпропетровській та Сумській областях, тоді як найбільша кількість вакансій була у Львівській, Дніпропетровській та Київській областях. Велика нерівність між кількістю вакансій та чисельністю безробітних лише підкреслює проблеми на ринку праці, які виникають в умовах військового конфлікту.

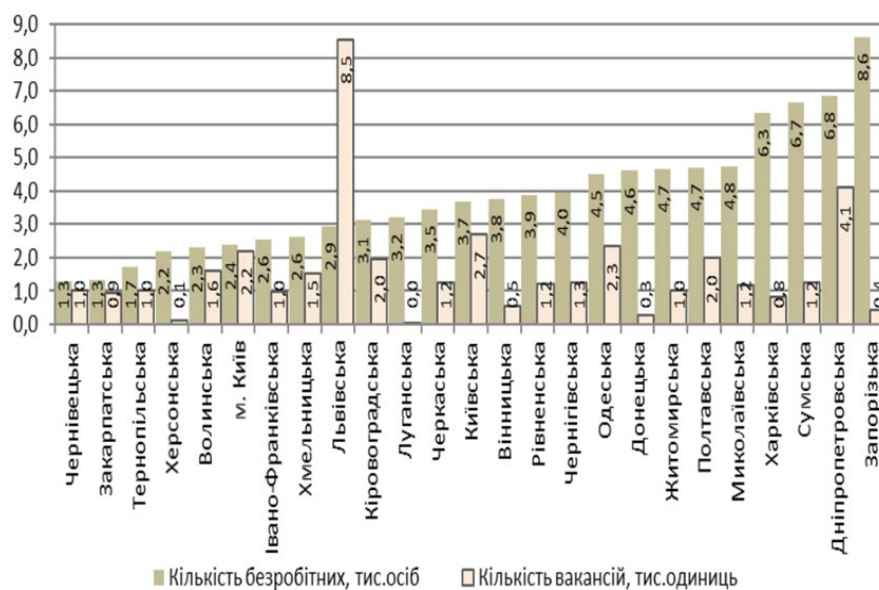

Рис.2.1. Кількість шукачів роботи та вакансій станом на 1 січня 2024 р.

Джерело: складено автором за даними «Work.ua» [31]

Статистичні дані свідчать, що в регіонах, де найбільше зберегли, відновили або створили нові робочі місця, а також активно проводили заходи з перекваліфікації та навчання безробітних, спостерігався найбільший успіх у зниженні рівня безробіття у 2023 році. Крім західних регіонів, до областей з

найвищим рівнем зайнятості увійшли Вінницька, Дніпропетровська та Житомирська області, рис. 2.2.

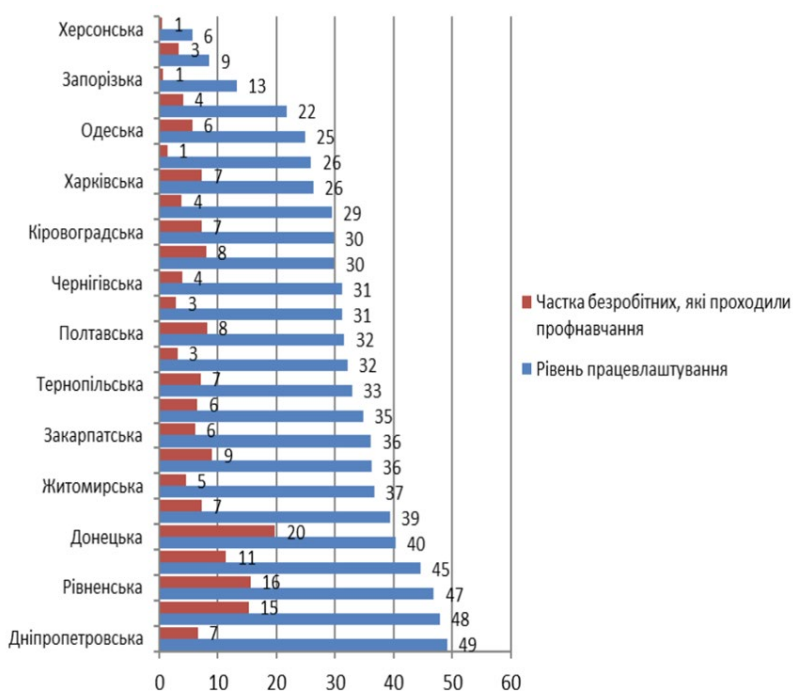
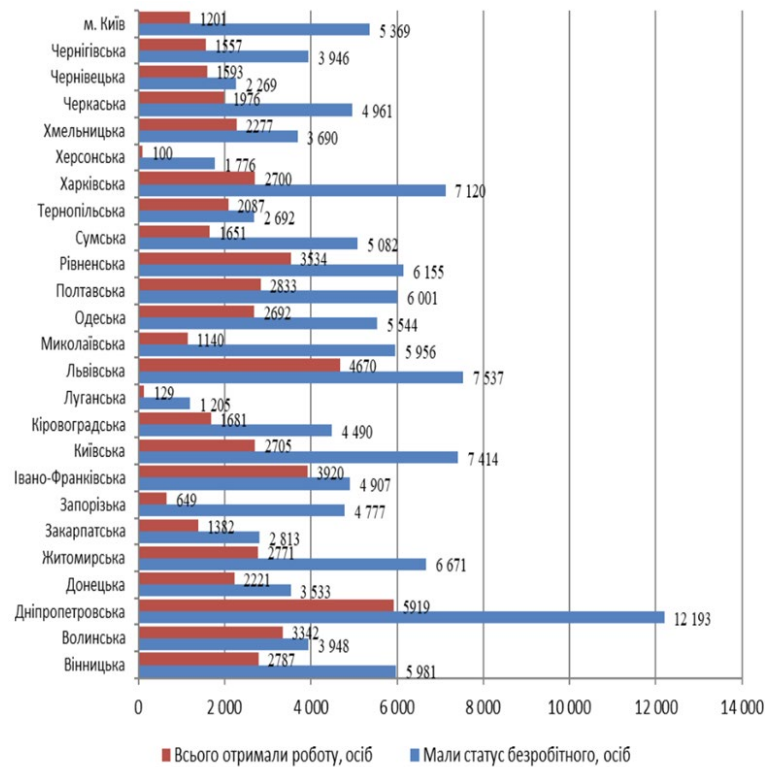

Рис. 2.2. Рівень працевлаштування та залучення безробітних до профнавчання у 2023 р., %.

Джерело: складено за даними «Work.ua» [31]

Офіційні дані щодо кількості безробітних не може повністю відобразити реальну ситуацію в країні через відсутність інформації про громадян, що проживають на тимчасово окупованих територіях. Крім того, значна частина безробітних не реєструється у службах зайнятості. Чверть зареєстрованих безробітних становлять люди працездатного віку до 35 років. [24, с. 32]. Найбільше число безробітних молодого віку зареєстровано в областях, таких як Дніпропетровська (12,2 тис. осіб), Львівська (7,5 тис.), та Київська (7,4 тис.), рис. 2.3.

Рис. 2.3. Кількість безробітних та працевлаштованих у віці до 35 років у 2023 р.

Джерело: складено за даними «Work.ua» [31]

Хоча Державна служба зайнятості активно залучає молодь до робочого процесу, виявляється, що їхня зайнятість залишається на невисокому рівні. Молоді люди зазвичай стикаються з рядом типових проблем, які характерні для цієї вікової групи. Ці проблеми включають відсутність досвіду та навичок, соціальну незрілість та відчуття незахищеності, а також недостатність рівня і якості професійної підготовки. Високі вимоги роботодавців до професійних навичок та нестача відповідності першої роботи отриманим знанням також ускладнюють пошук роботи для молоді. Це призводить до певної напруженості на ринку праці серед молодого покоління [11].

Нестабільність на ринку праці додає складності до проблем з пошуком якісних робочих місць, особливо з урахуванням відсутності достатньої мотивації серед працівників. Одним з ключових моментів для мотивації є стабільний дохід.

Проте пропозиції з оплати праці, які надають роботодавці, часто не відповідають очікуванням молодих спеціалістів. Згідно з офіційною статистикою, середня заробітна плата у вакансіях у 2023 році зросла на 14,6% порівняно з попереднім роком і склала 11 559 гривень. Проте фактичний розмір зарплати може суттєво відрізнятись в залежності від багатьох факторів і мати регіональні особливості.

Регіональні особливості грають важливу роль у формуванні економічного та соціального ландшафту країни, а також у визначенні рівня заробітної плати на різних ринках праці. Ці відмінності враховують розміщення економічних об'єктів, структуру працевлаштування та попит на різні види праці.

У період війни відбулися істотні зміни на ринку праці, які суттєво вплинули на заробітну плату. Наприклад, збільшився попит на будівельників у регіонах, що постраждали від конфлікту, у зв'язку з відновлювальними роботами та реконструкцією. Також спостерігався значний попит на водіїв та логістів через потребу у транспортуванні та логістиці. Це призвело до зростання заробітної плати в цих сегментах[21].

Попри тенденцію до зростання середньої зарплати, міжрегіональні відмінності залишаються помітними. Деякі області пропонують вищі зарплати, ніж інші, що може бути пов'язано з рівнем розвитку інфраструктури та доступністю робочих місць. У той же час, існують регіони з нижчими середніми зарплатами, що може відображати економічні виклики та обмеження, що характерні для цих територій, рис. 2.4.

Усі ці фактори впливають на рівень привабливості регіональних ринків праці для працівників та роботодавців, а також на загальну економічну динаміку країни.

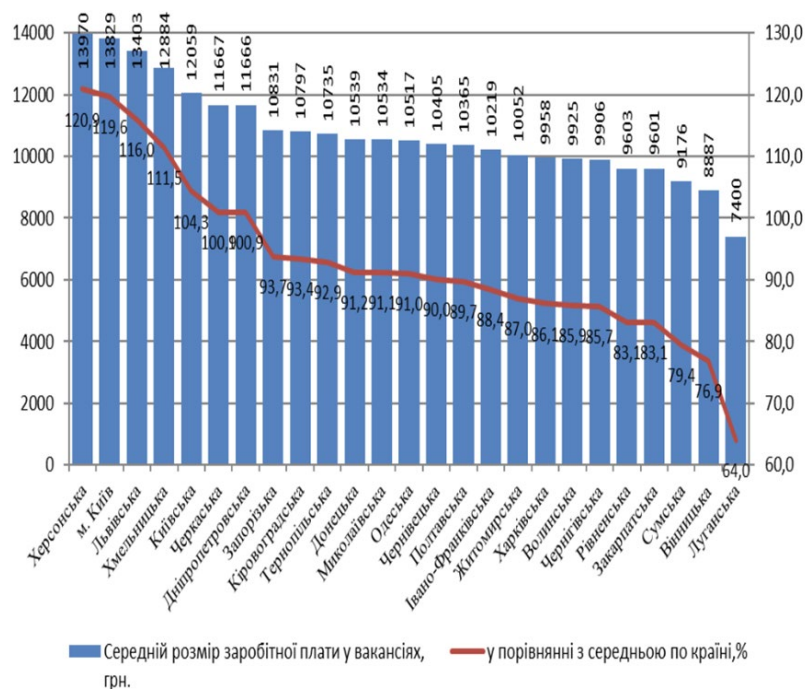

Рис. 2.4. Середній розмір заробітної плати у вакансіях (ліва шкала) та його відношення до середнього значення по Україні (права шкала) у регіонах України в 2023 р.

Джерело: складено за даними «Work.ua» [31]

Ситуація, що склалась через повномасштабну збройну агресію російської федерації проти України, відображається на всій економічній системі країни, включаючи й ринок праці. Це відбувається через ряд факторів, які впливають на зміни в різних регіонах та сегментах ринку праці. Зокрема, наслідки конфлікту проявляються у віддалених від лінії фронту областях, де може бути складніше відновити економіку та працевлаштування через погіршення інфраструктури та інвестиційного клімату [24, с. 32].

У цих умовах дуже важливою стає ефективна політика сприяння зайнятості, а також створення сприятливого середовища для розвитку підприємництва. Для цього потрібно активно залучати внутрішньо переміщених осіб до працевлаштування, стимулювати створення нових робочих місць та розвиток малих та середніх підприємств. Також важливою є модернізація професійної освіти

та підготовка працівників для нових вимог ринку праці у воєнний та післявоєнний періоди.

Додатково, на зміни на ринку праці впливають регіональні відмінності в розміщенні економічної та соціальної інфраструктури, які можуть призводити до диференціації заробітної плати та конкуренції за робочі місця. Окрім того, зростає попит на певні професії, пов'язаний з відновленням та будівництвом, що впливає на заробітну плату в цих сегментах ринку праці.

У підсумку, стабілізація регіональних ринків праці в умовах конфлікту потребує комплексного підходу та активних заходів з боку держави, бізнесу та громадськості. Тільки за умови спільних зусиль можна забезпечити стабільність та зростання національної економіки та ринку праці.

2.3 Ключові зміни на ринку праці

З початку війни, понад 5 мільйонів українців втратили роботу. Серед них, близько 1,2 мільйона - це біженці, які покинули країну та виїхали до сусідніх держав, а решта 3,6 мільйона - це безробітні, що залишилися в Україні.

Багато кваліфікованих спеціалістів зараз шукають роботу, що свідчить про складність ситуації на ринку праці. Навіть у IT-секторі, який раніше вважався одним із найбільш стійких до військових конфліктів, спостерігається зменшення кількості вакансій. За даними порталу Dou.ua, кількість вакансій у сфері IT знизилася на близько 40% порівняно з попереднім періодом.

Ринок праці перейшов під контроль роботодавців, оскільки багато компаній стали змушеними скорочувати персонал та знижувати заробітні плати через економічні труднощі [24, с. 34].

Уряд здійснює заходи для підтримки українців у ці важкі часи, включаючи надання допомоги безробітним та біженцям, а також стимулювання підприємницької діяльності та інвестицій.

Після завершення бойових дій, попит на робочу силу може зрости у сферах відновлення інфраструктури, будівництва, медицини та соціальних послуг. Професії, пов'язані з технологіями, даними та інформаційною безпекою, також матимуть попит на ринку праці.

Після військових подій у березні, лише 17% компаній продовжували повноцінну діяльність в Україні, але до травня цей показник зросло до 47%. Решта підприємств працювали лише частково. Щоб витримати такий складний період, компанії змушені були переглянути свої витрати, включаючи витрати на персонал.

Оптимізація витрат полягала у переході працівників на часткову зайнятість, скороченні робочих годин або наданні відпустки за власний кошт. За даними Європейської бізнес-асоціації (ЄБА), 8% компаній відзначилися звільненням працівників.

Наприклад, у компанії Rozetka половина робітників працювала відносно довоєнного штату, а решта були частково зайняті.

Зазначено, що великі компанії утримувалися від масових звільнень, щоб зберегти спеціалістів у дефіцитних галузях. Вони зверталися до звільнень лише у тих випадках, коли були переконані, що відновлення діяльності компанії в найближчий час неможливе.

За словами експертів, некваліфіковані працівники зазвичай потрапляли під перший удар під час скорочень. Компанії зберігали тих працівників, від яких залежали операційні процеси [28, с. 60].

Інший метод оптимізації включає скорочення зарплат. За цим шляхом пішли 13% компаній, опитаних Європейською бізнес-асоціацією. Проте лише 63% підприємств продовжують виплачувати повний обсяг зарплат.

За словами Руслани Березівської, чимало компаній працюють зі значно скороченими доходами порівняно з епохою перед війною. Вони не можуть перевести працівників на скорочений робочий день через необхідність забезпечення нормального виробництва. У таких ситуаціях здійснюється скорочення зарплат.

У великих компаніях ситуація краща, ніж у малих та середніх підприємствах, проте це не призвело до збільшення кількості вакансій.

Малий та середній бізнес, що залежить від споживчого попиту, також постраждали. Після війни українці значно зменшили свої витрати, особливо це стосується регіонів із низьким рівнем доходів, наприклад, Чернігівської та Сумської областей.

Після 24 лютого ринок значно змінився. І головна його відмінність з довоєнними — ринок праці тепер належить роботодавцям. Згідно з Державною службою зайнятості, на одне робоче місце подається в середньому 12 людей. У Харківській області ця цифра становить 19 кандидатів на місце, у Запорізькій – 17, в Одеській – 14, а в Київській – 13.

У Києві ситуація трохи краща: тут конкуренція складається з дев'яти кандидатів на місце.

Найменша конкуренція спостерігається у Львівській області, де на одне місце припадає лише один-два кандидати. Це явище пояснюється такими чинниками як менша кількість руйнувань через обстріли, ніж на сході чи півдні та релаксація підприємств, які евакуювалися з територій, де йдуть активні бойові дії.

Експерти порталу Work.ua попереджають, що розрив між попитом та пропозицією на ринку праці лишатиметься довготривалим явищем. Це означає, що "ринок роботодавця" буде і надалі актуальним [29, с. 435].

Шукачі роботи готові погодитися на зменшення зарплати на 35-45%. Також, за словами експертів, значно зросла активність кандидатів, що відобразилось у збільшенні кількості відгуків на вакансії та нових реєстраціях на сайтах з пошуку роботи.

На підставі даних, наданих Національним банком, виявлено, що у приватному секторі спостерігається зменшення заробітних плат на 25-50% з 24 лютого. Такі зниження спостерігаються в галузях добувної промисловості та будівництва. Водночас збільшується кількість підприємств, які скоротили оплату праці на 10-50%, зокрема у сферах енергетики, послуг, транспорту і торгівлі. Серед сільськогосподарських підприємств зберігається тенденція до збереження або навіть підвищення рівня заробітних плат.

Наразі, за даними work.ua, найвищі зарплати в Україні отримують інженери з ІТ-сфери (близько 20 тис. грн), керівники середнього рівня (приблизно 17 тис. грн) та будівельники (близько 17,5 тис. грн). (Додаток В)

За даними work.ua, кількість активних вакансій у березні зменшилася на 66% порівняно з лютим. Найбільше постраждало сфери нерухомості, страхування, фінансів та юриспруденції [29, с. 435].

Найбільше постраждала металургійна промисловість. Великі заводи сектору були зруйновані або суттєво пошкоджені, зокрема, "Азовсталь" та Маріупольський меткомбінат ім. Ілліча, де працювали близько 30 тис. українців. Через такі події багатьом працівникам доведеться перекваліфікуватися і шукати роботу в інших сферах економіки України.

За даними work.ua, станом на травень найбільше вакансій було у робітничих спеціальностях, майже 7 тисяч, і до початку червня ggs.ua зафіксував зростання пропозицій на 20%. (Додаток Г)

Серед найбільш затребуваних робочих спеціальностей - монтажники, вантажники, комплектувальники та пакувальники товарів. Попит на цих працівників збільшуватиметься, оскільки більше компаній відновлюють свою діяльність [8, с. 208].

Продавці, айтівці, фармацевти, аграрії та будівельники також є серед найбільш затребуваних спеціалістів. Зокрема, попит на будівельників зросла через відновлення будівництва доріг та будинків.

За останні кілька років Державна служба зайнятості України вживає заходів для допомоги громадянам у пошуку роботи. Наприклад, запустила телеграм-канал, щоденно публікуючи вакансії з усієї країни.

Для спрощення процесу працевлаштування, служба почала співпрацювати з найбільшими українськими сайтами з пошуку роботи. Також введені нові закони, що спрощують отримання статусу безробітного та фінансової допомоги.

Для усунення перешкод у працевлаштуванні внутрішніх переселенців, уряд надає компенсації підприємствам за працевлаштування кожного переселенця. Також здійснюється підтримка тих, хто втратив документи або знаходиться на тимчасово окупованих територіях.

Державна служба зайнятості також пропонує навчання для зміни спеціальності, зокрема, у робітничих професіях та сфері ІТ.

За даними Управління верховного комісара ООН у справах біженців, з початку війни за кордон виїхали 6,6 мільйонів громадян, переважно жінки з дітьми та люди працездатного віку. Історичний досвід показує, що частина таких осіб

може залишитися за кордоном назавжди, особливо якщо конфлікт триватиме довше.

Україна може взяти на увагу досвід інших країн, які стикалися з подібними ситуаціями після закінчення воєн. Наприклад, в Боснії та Герцеговині після війни не повернулися 23% біженців, а в Косово 95% з них повернулися додому до кінця 1999 року.

Згідно опитування, проведеного компанією 4Service, після війни 89% біженців планують повернутися додому, 8% вагаються, а 67% розглядають можливість залишитися, якщо конфлікт триватиме.

Після завершення воєн міжнародні донори та уряди зазвичай впроваджують програми для підтримки повернення біженців, зокрема, надаючи фінансову допомогу, допомагаючи у пошуку роботи та надаючи кредити для стартапів [2].

Визначення актуальних професій після війни буде залежати від економічної стратегії України та швидкості відновлення економіки. Важливо уникнути системних помилок у планах післявоєнної реконструкції, щоб забезпечити стабільний розвиток і відновлення промисловості.

Однак початок війни в Україні призвів до серйозної дестабілізації на ринку праці. У перші місяці конфлікту українці втратили майже третину своїх робочих місць. Проте наприкінці 2022 року ситуація дещо покращилася: за оцінками експертів Міжнародної організації праці, рівень безробіття в Україні на кінець 2022 року становив 15,5%.

Це зростання пов'язане з відновленням діяльності багатьох підприємств та підприємців, а також з деокупацією певних територій і зменшенням інтенсивності бойових дій у деяких регіонах країни. Хоча стабільність ще не досягнута, на ринку праці вже спостерігаються деякі позитивні тенденції. [6, с. 115].

За даними Європейської бізнес асоціації (ЕВА) — організації, що об'єднує переважно компанії великого та середнього розміру з іноземними інвестиціями, на початок травня 2023 року лише 68% компаній, що входять до асоціації, повноцінно працювали. Це свідчить про те, що говорити про повне відновлення бізнесу на рівні до початку війни ще зарано.

Крім вимушеного звільнення працівників, мобілізація також суттєво вплинула на роботу українських підприємств. За даними статистики, мобілізація охопила 83% компаній в Україні. У більшості випадків, кожного десятого працівника змушено було призвати на фронт, і при цьому майже 40% з них були висококваліфікованими спеціалістами: інженерами, ІТ-фахівцями, електриками, механіками, машиністами, водіями тощо. Це створило додаткові труднощі для бізнесу у забезпеченні необхідних кадрів та збереженні стабільності у виробництві.

Практика заморожування або скорочення зарплат та надання безоплатних відпусток стала поширеним методом адаптації бізнесу до умов війни, що свідчить про існуюче приховане безробіття у державі.

Суттєве зменшення доходів внаслідок втрати роботи та значної інфляції призвело до різкого зростання вартості продуктів харчування, пального та послуг (деякі з них майже на 50%), що спричинило підвищення рівня бідності в Україні.

У 2022 році майже чверть українців, що складає майже 7,1 мільйона людей, опинилися за межею бідності. Це відображає серйозний соціальний виклик, з яким стикається країна у контексті війни та економічних труднощів.

Під час війни ринок будівництва та ремонтних робіт серйозно постраждав. Багатьом бригадам майстрів, які займалися цією справою, практично не має замовлень, оскільки основний попит збузився до обслуговування та підтримки існуючих об'єктів, побудованих до початку конфлікту. Крім того, велика частина ресурсів спрямована на ліквідацію критичних аварій та пошкоджень, що не залишає багато можливостей для нових будівельних проектів. Загалом, через страх

перед можливими ворожими атаками люди відмовляються від ідеї вкладати гроші в будівництво чи ремонт [30].

Стосовно безробіття, станом на 1 квітня 2023 року, серед зареєстрованих безробітних були особи, які раніше займалися торгівлею (20%), переробною промисловістю (16%), сільським господарством (15%) та державним управлінням (13%). Це вказує на те, що найбільше постраждали галузі, пов'язані з виробництвом та обслуговуванням товарів та послуг.

Також сильно страждали фахівці, які до війни працювали у сферах послуг та розваг. Зараз багатьом з них просто немає можливості знайти роботу, оскільки в умовах війни деякі галузі цілком або частково припинили свою діяльність, а попит на їхні послуги суттєво зменшився.

За останніми даними Державної служби зайнятості, на сьогодні великий попит у роботодавців спостерігається на кваліфікованих працівників різних робітничих професій. Серед них великим запитом користуються слюсарі, електрики, водії, трактористи, продавці, кухарі, двірники, прибиральники, бухгалтери, вихователі, медсестри та інші.

Проте конкуренція на ринку праці досить висока. Наприклад, на одну вакансію, що оголошується через Державну службу зайнятості, припадає в середньому 4 кандидати. Найбільшу конкуренцію відзначають у сфері фінансів та страхування, де на одну вакансію може припадати до 24 кандидатів.

За даними провідної онлайн біржі вакансій Work.ua, ринок праці в квітні 2023 року фактично відновився до рівня, зафіксованого у 2021 році. Конкуренція серед шукачів роботи помітно знизилась і майже повернулась до попередньої воєнної ситуації.

Найбільше вакансій спостерігається у таких сферах, як охорона, готельно-ресторанний бізнес, обслуговування, будівництво, роздрібна торгівля, фінансовий сектор, робітничі спеціальності, логістика, транспорт, а також індустрія краси.

Висновки до 2 розділу

Дослідження ринку праці в Україні відображає складність та різноманітність факторів, які впливають на цей ринок.

Чинники впливу на ринок праці включають економічні, соціальні та політичні аспекти. Економічні фактори, такі як рівень економічного зростання, інфляція та інвестиції, визначають можливості зайнятості та доходи працівників. Соціальні чинники, такі як освіта, здоров'я та демографічні зміни, впливають на структуру та якість робочої сили. Політичні рішення та реформи також мають значний вплив на ринок праці через регулювання економіки та законодавчі зміни.

Аналіз регіональних змін показує, що ринок праці в різних регіонах країни може мати відмінності у структурі зайнятості, рівні заробітної плати та рівні розвитку інфраструктури. Ці регіональні відмінності вимагають уваги при розробці політик зайнятості та регіонального розвитку.

Ключові зміни на ринку праці в Україні включають процеси глобалізації, технологічні інновації, демографічні зміни та розвиток нових галузей економіки. Ці зміни можуть впливати на структуру робочих місць, вимоги до кваліфікацій працівників та умови праці.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЇ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ РИНКУ ПРАЦІ

3.1 Потенційні загрози для українського ринку праці та їх можливі наслідки під час війни та процесу повоєнної відбудови

В 2022 році діяльність українських бізнесів була спрямована на забезпечення стабільності та впевненості у майбутньому. Проте у 2023 році виникла нагальна проблема нестачі працівників, що стало великим викликом для підприємств. Відтік досвідчених працівників і, як наслідок, зростання кількості вакансій створили складнощі в утриманні необхідного персоналу. Змінилося також співвідношення чоловіків і жінок на робочих місцях через їхню участь у військових діях.

Зараз перед бізнесом стоять три основні завдання. По-перше, необхідно проведення реорганізації і зміни бізнес-моделі, оскільки ринок скорочується, а споживання зменшується. Це вимагатиме збільшення ефективності та автоматизації процесів. По-друге, підвищення заробітної плати для наявних працівників, також залучення нового персоналу. На це можуть знадобитися додаткові інвестиції та перегляд бюджетів. По-третє, вирішення соціальних питань, включаючи адаптацію бізнес-процесів до нового складу працівників, у тому числі через участь у військовому конфлікті [19, с. 183].

У контексті війни, ринок праці України стикається з рядом викликів і змін. Прогноз Національного Банку України передбачає зниження рівня безробіття, хоча він залишається досить високим, близько 19%.

Однак зростає структурне безробіття, що є негативною тенденцією. Зміни в економіці, такі як руйнування виробничих потужностей та міграція населення, призводять до диспропорцій на ринку праці. Це означає, що кваліфікація працівників не завжди відповідає потребам роботодавців, і це ускладнює процес знаходження роботи для багатьох людей.

Україна стикається з територіальними дисбалансами. Релокація бізнесу зазвичай спостерігається у західних регіонах, де є більше безпеки, що призводить до відмітного зростання пропозицій робочих місць. У той же час, населення, що проживає ближче до лінії фронту, має складнішу ситуацію на ринку праці.

Проблема відповідності очікувань працівників із запропонованими умовами також виникає. З одного боку, люди можуть мати вищі очікування стосовно компенсації та умов праці, а з іншого - їхня кваліфікація не завжди відповідає потребам роботодавців. Це вимагає інвестицій у навчання та розвиток персоналу з метою перенаправлення їх на потрібні ринку спеціальності.

Загалом, стан ринку праці в Україні показує певні позитивні тенденції, але водночас стикається з численними викликами, які потребують комплексного підходу для вирішення.

Ринок праці, кількість населення, роботодавці та споживачі утворюють взаємозв'язану систему, яка має значний вплив на економіку та суспільство. Ключовим фактором, що впливає на цю систему, є рівень безробіття. Проте важливо розуміти, що безробіття - це не лише відсутність роботи, але і активний пошук нею. Це також стосується інших категорій населення, таких як жінки у відпустці по догляду за дитиною або люди з інвалідністю, які можуть бути виключені з ринку праці через відсутність адаптованих умов [26, с. 107].

Заробітна плата визначає, наскільки привабливою є певна сфера для працівників, і вона є ключовим чинником, що впливає на дефіцит робочої сили. Однак структурні особливості ринку праці в Україні роблять цей процес складним і недооціненим. Є як прогресивні сегменти, що мають вихід на глобальний ринок, так і архаїчні, кланово-родинні сфери, де відсутня офіційна реєстрація та захист прав працівників. Побудова рівних умов для всіх секторів ринку праці є ключовою задачею для створення справедливого та ефективного суспільства.

Трансформація ринку праці в Україні потребує глибоких структурних змін, що враховують потреби всіх його учасників. Це означає не лише створення умов для розвитку прогресивних сегментів, але й увагу до тих, хто залишається на периферії економіки. Політика спрямована на розвиток ринку праці повинна бути комплексною і враховувати різні потреби та можливості різних категорій населення.

Війна завжди має значний вплив на ринок праці, оскільки вона породжує низку складних проблем, які впливають на різні категорії населення. Давайте розглянемо кожен з груп, які зазнають впливу війни на ринок праці.

1. Діти та молодь: Вони є найбільш вразливою групою під час війни. Загроза травм та навчальних перешкод може призвести до зниження рівня освіти та психологічних проблем, які в подальшому можуть ускладнити їхню адаптацію на ринку праці.

2. Ветерани: Участь у війні може призвести до фізичних та психологічних травм, які ускладнюють їхню можливість працевлаштування. Також існує ризик упереджень на ринку праці, що може призвести до виключення ветеранів з робочих місць.

3. Переселенці: Ця група також зазнає значного впливу війни на ринок праці. Вони можуть зіткнутися з проблемами інтеграції та відновлення соціально-економічного статусу в новому місці проживання.

4. Інші особи: Війна може суттєво вплинути на загальне сприйняття благополуччя та психологічний стан всього населення, що впливає на їхню економічну активність.

Щоб зменшити негативний вплив війни на ринок праці, потрібно вжити наступних заходів [22, с. 10]:

- Адаптація освітніх програм: Забезпечення доступу до освіти під час конфлікту та після нього для дітей та молоді.

- Підтримка ветеранів: Надання ветеранам доступу до освіти та професійної реабілітації, щоб забезпечити їхнє успішне включення на ринок праці.

- Інтеграція переселенців: Розробка програм підтримки для переселенців, включаючи надання доступу до робочих місць та навчанням професійних навичок.

- Психологічна підтримка: Забезпечення психологічної підтримки та консультування для всіх, хто зазнав впливу війни.

Крім того, важливо враховувати досвід інших країн, які пережили війну, і використовувати їхні успішні практики при розробці політик у сфері ринку праці.

Починаючи з 2023 року, ринок праці в Україні поступово відновлюється, проте рівень безробіття залишається вищим, ніж до початку війни, і набуває характеру структурної проблеми. Поглиблюються диспропорції як за професійними, так і за регіональними ознаками, що гальмує подальше відновлення зайнятості.

Наслідки війни, такі як руйнування підприємств, їх закриття або релокація, виїзд біженців за кордон та збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб створюють ситуацію, коли робочі місця та робоча сила не відповідають за географічним розташуванням. На травень 2023 року рівень безробіття становив приблизно 20%.

Дослідження "Майбутнє української робочої сили", проведене "Центром прикладних досліджень" у співпраці з "Економічною правдою" та за підтримки "Центру міжнародного приватного підприємництва" (CIRE), виявило, що приватний бізнес передусім стикається з нестачею кваліфікованих працівників, незважаючи на високий рівень безробіття. Причинами цього є міграція

кваліфікованих фахівців за кордон, особливо жінок як біженців, а також мобілізація чоловіків до Збройних сил. [23].

Паралельно з цим збільшується розмір неофіційного сектора ринку праці, де працівники працюють без офіційного оформлення та отримують зарплату "в конвертах". Це призводить до відсутності соціальних гарантій та незарахування робочого часу до трудового стажу.

Збільшення числа осіб, що працюють неофіційно, зумовлене обов'язковою реєстрацією чоловіків у військкоматах з метою офіційного працевлаштування. Згідно з інформацією, наданою Державною службою зайнятості України на березень 2023 року, понад 3 мільйони осіб займаються без документального підтвердження, що складає більше 20% працездатного населення України. Відсутність суттєвих економічних збурень призведе до зниження рівня безробіття через активізацію економічної активності. Відновлення економічного розвитку України сприятиме усуненню структурних диспропорцій за рахунок інвестицій у постраждалі регіони та повернення біженців і переселенців на їхні домівки.

Однак міграційні процеси залишаються серйозною проблемою, особливо в середньо- та довгостроковій перспективі. Зараз кількість українців зі статусом тимчасового захисту в Європі становить 5,14 мільйона осіб. Близько 250 тисяч біженців переїхали до США та Канади, переважно жінки з дітьми, що ускладнює ситуацію з робочою силою в Україні на майбутнє. Зниження безпекових ризиків може сприяти швидшому поверненню біженців, проте існує ризик зворотної міграції через возз'єднання родин або пошук роботи за кордоном.

Старіння населення в Україні набирає обертів, що призводить до зменшення робочої сили. Хоча освіта вважається важливим чинником у формуванні людського капіталу, проте зусилля щодо покращення освіти, особливо у сферах професійно-технічної, вищої та дорослої освіти, залишаються недостатніми.

Інвестиції в розвиток людського капіталу, зокрема в програми перепідготовки дорослих, недостатньо активно втілювалися в життя в Україні ще й до початку війни. Конфлікт лише поглибив процес знецінення людського капіталу, спричинивши значні психологічні травми, які впливають на фізичне та психічне здоров'я людей, а отже, і на їхню продуктивність на роботі.

Також серйозною проблемою є невідповідність рівня підготовки робочої сили потребам економіки. Плани системи освіти, створені до початку війни, залишаються незмінними, що ускладнює адаптацію до сучасних вимог ринку праці. [16, с. 32].

Зараз роботодавці найбільший попит мають на кваліфікованих робітників фізичної праці, проте серед безробітних значна кількість осіб з вищою освітою, що створює нерівновагу на ринку.

Для стабілізації робочої сили та її продуктивності потрібно визначити пріоритетні напрямки підготовки спеціалістів, перш за все, у секторах економіки, які потребують відновлення.

Цей процес має відбуватися у тісній співпраці з бізнесом, який, крім неочікуваних викликів, спричинених війною, також відчуває певну нестачу кадрів. Більшість приватних підприємств стикаються з проблемою нестачі працівників, особливо кваліфікованих. Більше 80% опитаних вважають це головною перешкодою для економічного зростання України. Щоб подолати дефіцит навичок, приблизно половина респондентів організовує навчання для своїх співробітників, тоді як 40% шукають нових працівників або залучають підрядників. Під час індивідуальних інтерв'ю бізнесмени відзначають, що їм доводиться самостійно тренувати та підвищувати кваліфікацію своїх співробітників через невідповідність системи освіти сучасним вимогам роботодавців. Навіть у воєнний час, у короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі, майже половина представників малого та середнього бізнесу планує навчати та підвищувати кваліфікацію своїх працівників.[17].

Україна стикається з важливим викликом економічного відновлення та розвитку. Для досягнення цих цілей необхідно приділити увагу розвитку робочої сили, яка буде забезпечувати стабільне та стале зростання. Ось деякі пропозиції щодо досягнення цього:

1. Економічна свобода: Зменшення податкового тиску на малий і середній бізнес і спрощення адміністративних процедур для підприємницької діяльності в Україні.

2. Дерегуляція ринку праці: Продовження діючих ініціатив з дерегуляції ринку праці і відмова від радянських законів на користь стандартів ЄС, що сприятиме зменшенню неформальної зайнятості.

3. Реформа трудового законодавства: Комплексна реформа трудового законодавства, яка враховуватиме вплив нових технологій та підвищуватиме вимоги до кваліфікації працівників.

4. Освіта та розвиток робочої сили: Політика спрямована на розвиток людських ресурсів для інноваційних змін у національній економіці, включаючи перехід до професійних стандартів та впровадження дуальної освіти.

5. Аналіз ринку праці: Використання сучасних підходів для аналізу даних про навички робочої сили та відповідне планування навчальних програм.

6. Політика щодо повернення біженців: Створення умов для повернення біженців та гарантування їхнього соціально-економічного благополуччя.

7. Імміграційна політика: Спрощення імміграційного законодавства для залучення іноземних працівників з інших країн.

8. Гендерна рівність: Зменшення гендерних стереотипів у виборі професій та рівний доступ жінок до робочих місць.

9. Працевлаштування ветеранів: Реалізація програм підтримки ветеранів у пошуку роботи та отриманні необхідної допомоги.

Ці заходи спрямовані на створення сприятливого середовища для розвитку робочої сили та досягнення сталого економічного зростання в Україні.

3.2 Стратегії заходів з відновлення ринку праці після війни

У лютому 2022 року російська військова агресія на територію України спричинила повномасштабне вторгнення, яке суттєво вплинуло на всі сфери життя громадян. Початково були окуповані території Київської, Чернігівської, Сумської, Харківської областей та частково Херсонської області, але з часом вони були звільнені. Проте АР Крим, території Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей залишаються під окупацією з активними бойовими діями.

Український бізнес за межами основних зон бойових дій почав проявляти ознаки відновлення від квітня 2022 року [23]. Проте у жовтні РФ розпочала обстріли енергетичної інфраструктури України ракетами і безпілотниками, що спричинило руйнування та тривалі перебої в електропостачанні. Це призвело до рецесії ВВП України у 2022 році на приблизно 29,2%, у порівнянні з зростанням на 3% у 2021 році.

У середині 2023 року ситуація в економіці країни залишалася надзвичайно складною, маючи важливий вплив як на українську, так і на світову економіку. У цей період план відновлення України був запропонований на конференції в Лугано, де акцентувалася на важливості доброчесності, прозорості та підзвітності для успішного створення такого плану відновлення. Під час конференції було наголошено на необхідності цифрової трансформації, переходу до зеленої енергетики, а також національного та міжнародного інноваційного фінансування на рівнях країни та міжнародного співтовариства.

Проте становлення стратегії відновлення України та її реалізація залишаються ще не завершеними і не затвердженими офіційно, що ускладнює ситуацію та реальні перспективи відновлення економіки.

У 2022 році Центром економічної політики (CEPR) був представлений звіт "Проблеми відновлення України", в якому визначені виклики, можливості та політика, необхідна для відновлення країни. Документ також надає комплексний секторальний аналіз цих аспектів. Автори звіту акцентували увагу на тому, що успішне відновлення країни вимагатиме стратегічного терпіння, значних ресурсів, безпрецедентної співпраці, прозорості та лідерства України у цьому процесі, враховуючи складний характер відновлення [30].

У звіті зазначається, що стратегію відновлення та розвитку української економіки слід розділити на два стратегічні етапи. Перший етап характеризується відносною незалежністю грошово-кредитної політики, пов'язаною з валютною політикою та наявністю валютних резервів, із основною метою досягнення повної зайнятості та відновлення виробничих потужностей. Фінансова допомога в цей період має бути спрямована на покриття поточного дефіциту торговельного балансу, особливо під час етапу відновлення.

Другий етап стратегії розвитку передбачає вихід на світовий ринок капіталу за допомогою ринкових механізмів. Для цього необхідно розвинути фінансові інститути та механізми, такі як ринок цінних паперів, операції центрального банку на відкритому ринку і забезпечити повну конвертованість національної валюти. Інтеграція внутрішнього фінансового ринку до європейського потребує узгодження грошово-кредитної та фіскальної політики, а також валютної і процентної політики з країнами-партнерами. [21, с. 750].

Після конфлікту відновлення ринку праці стає важливим завданням для країни. Ось деякі стратегії та заходи, які можуть бути використані для відновлення ринку праці після конфлікту:

1. Створення робочих місць: Уряд може активізувати ініціативи щодо створення нових робочих місць у різних секторах економіки. Це може включати програми інфраструктурного будівництва, розвиток малих і середніх підприємств, а також стимулювання інноваційних індустрій.

Створення нових робочих місць після конфлікту - це критична складова стратегії відновлення економіки. Уряд може вживати різноманітних заходів для стимулювання зайнятості та розвитку робочих місць у різних секторах економіки.

Програми інфраструктурного будівництва є одним із найефективніших способів створення нових робочих місць. Будівництво доріг, мостів, аеропортів та інших об'єктів зазвичай потребує великої кількості працівників у будівельній, інженерно-технічній та інших сферах.

Розвиток малих і середніх підприємств (МСП) також є важливим аспектом створення робочих місць. Підтримка МСП дозволяє стимулювати підприємництво та створювати нові робочі місця, оскільки ці підприємства часто є основним джерелом зайнятості.

Стимулювання інноваційних галузей, таких як інформаційні технології, біотехнології та відновлювана енергія, може також призвести до створення нових робочих місць. Фінансова підтримка для досліджень та розвитку в цих галузях може сприяти інноваційному підприємництву та створенню нових можливостей для зайнятості.

Підтримка соціально важливих галузей, таких як охорона здоров'я та освіта, також може сприяти створенню нових робочих місць. Зростання потреб у цих послугах може створити попит на робочу силу у цих галузях, що сприятиме створенню нових робочих місць [16, с. 47].

Загалом, заходи, спрямовані на створення нових робочих місць у різних секторах економіки, можуть сприяти загальному відновленню ринку праці після конфлікту та забезпечити стабільність економічного розвитку.

2. Професійна підготовка та перекваліфікація: Для забезпечення відповідності навичок працівників потребам мінливого ринку праці можуть бути запроваджені програми професійної підготовки та перекваліфікації. Це допоможе людям, які втратили свої робочі місця через конфлікт, знайти нові можливості зайнятості у секторах, де є попит на працю.

Професійна підготовка та перекваліфікація відіграють важливу роль у забезпеченні адаптації працівників до мінливих умов ринку праці. Після конфлікту чи кризового періоду багато людей можуть втратити свої робочі місця через різні обставини, такі як зниження попиту на певні види праці, закриття підприємств або зруйнування інфраструктури.

Програми професійної підготовки можуть допомогти цим людям здобути нові навички та знання, які відповідають потребам сучасного ринку праці. Це може включати навчання у сферах, на які є попит, таких як інформаційні технології, медична допомога, сфера обслуговування, відновлювана енергія та інші. Програми такого роду можуть бути організовані як державні, так і приватні ініціативи, спрямовані на розвиток людського капіталу та підвищення конкурентоспроможності працівників.

Перекваліфікація також є важливим аспектом професійної адаптації. Це означає зміну професійного напрямку або спеціалізації з метою відповіді на зміни в ринкових умовах. Наприклад, працівники, які втратили робочі місця у секторі, який пережив кризу, можуть перекваліфікуватись на позиції, що відповідають попиту на ринку праці. Це може включати навчання новим технологіям, отримання нових сертифікатів або вивчення нових професійних навичок.

Загалом, інвестування у професійну підготовку та перекваліфікацію може стати ефективним інструментом відновлення ринку праці після конфлікту, сприяючи адаптації працівників до нових умов та забезпечуючи їм нові можливості зайнятості у відновлюваних секторах економіки [10].

3. Соціальна підтримка: Надання соціальної підтримки тим, хто постраждав від конфлікту, є невід'ємною частиною стратегії відновлення післяконфліктних суспільств. Ці програми мають на меті забезпечити не лише економічне відновлення, а й соціальну реабілітацію та підтримку індивідів у важкий період адаптації.

Перш за все, підтримка у пошуку роботи допомагає людям знову відчувати себе корисними та активними у суспільстві. Консультування, підготовка резюме та підготовка до співбесід можуть значно полегшити пошук нових робочих місць.

Для тих, хто опинився безробітним через конфлікт, фінансова підтримка є дуже важливою. Доплати до безробіття або соціальні виплати допомагають забезпечити мінімальний рівень достатку, а доступ до медичної та психологічної підтримки допомагає подолати стрес та психологічні труднощі, пов'язані із втратою роботи.

Навчальні програми та можливості професійного навчання надають можливість людям отримати нові навички та кваліфікації, які відповідають сучасним вимогам ринку праці. Це робить їх більш конкурентоспроможними та забезпечує більше можливостей для зайнятості.

Нарешті, інші програми підтримки, такі як психосоціальна реабілітація, підтримка вразливих груп населення та допомога сім'ям, що опинилися у скрутному становищі через втрату годувальника сім'ї, сприяють загальному підвищенню якості життя та покращенню соціального клімату.

Ці програми мають велике значення для інтеграції постраждалих осіб у суспільство та сприяють швидшому відновленню ринку праці після конфлікту. Вони є виявом соціальної солідарності та підтримки тих, хто опинився у скрутній життєвій ситуації.

4. Стимулювання інвестицій - це важливий інструмент відновлення економіки після конфлікту. Це допомагає не лише створювати нові робочі місця, а

й сприяє загальному економічному зросту, розвитку інфраструктури та підвищенню рівня життя населення.

Спеціальні програми підтримки для інвесторів - це один зі способів стимулювання інвестицій. Вони можуть включати фінансову підтримку, допомогу у вирішенні бюрократичних питань та інші переваги для інвесторів, що вкладають кошти у певні галузі чи регіони [28, с. 59].

Податкові пільги є ще одним ефективним інструментом стимулювання інвестицій. Зниження податкових ставок або надання податкових пільг для інвесторів може сприяти залученню капіталу в розвиток економіки.

Інфраструктурні проекти також можуть привертати інвестиції. Розвиток інфраструктури створює сприятливі умови для бізнесу та підвищує привабливість регіону для інвестицій.

Крім того, інші заходи стимулювання, такі як сприяння доступу до фінансових ресурсів, створення сприятливого інвестиційного клімату та захист прав власності, також є важливими для привертання інвестицій.

Ці заходи спрямовані на залучення інвестицій та стимулювання економічного зросту, що в свою чергу сприяє створенню нових робочих місць та підвищенню рівня життя населення. Вони є важливим інструментом відновлення економіки після конфлікту та сприяють стабільності та процвітанню суспільства.

5. Залучення міжнародної співпраці є одним з ключових факторів відновлення ринку праці та економіки в цілому після конфлікту. Міжнародні партнери грають важливу роль у забезпеченні підтримки та ресурсів для успішного впровадження програм відновлення.

Фінансова допомога від міжнародних організацій та країн-донорів дозволяє фінансувати реалізацію програм створення нових робочих місць, підтримки

безробітних та інвестицій у проекти з професійної підготовки та перекваліфікації. Це сприяє зниженню безробіття та збільшенню доступу до занять.

Технічна підтримка від міжнародних організацій допомагає у впровадженні ефективних політик зайнятості, аналізі ринку праці та створенні механізмів підтримки малого бізнесу. Це сприяє створенню сприятливих умов для економічного зросту та розвитку.

Обмін досвідом між країнами дозволяє використовувати успішні практики та рішення, що вже були випробувані в інших контекстах. Це допомагає уникнути помилок та швидше досягти позитивних результатів у відновленні ринку праці [30].

Партнерство у впровадженні конкретних проектів дозволяє об'єднати зусилля для досягнення спільних цілей. Спільні програми з професійної підготовки, створення робочих місць та підтримки підприємництва можуть мати більший вплив завдяки координації зусиль та ресурсів.

Загалом, міжнародна співпраця відіграє важливу роль у відновленні ринку праці після конфлікту. Вона забезпечує необхідну підтримку, ресурси та експертні знання для успішного відновлення економіки та соціальної стабільності.

Ці стратегії можуть бути використані окремо або в поєднанні залежно від конкретної ситуації та потреб країни, що стикається з відновленням після конфлікту.

Висновки до 3 розділу

Вивчення теоретичних аспектів безробіття вказує на його значущість у сучасному суспільстві. Поняття безробіття та зайнятості визначають основні параметри ринку праці, аналіз наслідків безробіття свідчить про серйозні виклики для економічного та соціального розвитку. Вплив безробіття на доходи підкреслює необхідність ефективних стратегій управління зайнятістю.

Дослідження ринку праці в Україні виявляє різноманітні чинники впливу, включаючи економічні, соціальні та політичні аспекти. Аналіз регіональних змін свідчить про необхідність урахування регіональних відмінностей при розробці політик зайнятості. Ключові зміни на ринку праці, такі як глобалізація та технологічні інновації, потребують адаптивних стратегій управління.

Відбудова ринку праці після конфлікту в Україні передбачає вирішення потенційних загроз, а також розробку стратегій відновлення. Реалізація таких стратегій має сприяти відновленню економічного зростання, зміцненню соціальної стабільності та покращенню життєвого рівня населення.

Усі ці висновки підкреслюють необхідність комплексного підходу до управління ринком праці, який враховує різноманітні чинники та виклики, що виникають на шляху економічного та соціального розвитку.

ВИСНОВКИ

Поняття безробіття та зайнятості відображають дві протилежні сторони ринку праці. Безробіття визначається як стан людини, яка активно шукає роботу, але не може знайти її. Зайнятість, навпаки, вказує на те, що людина має оплачувану роботу або займається підприємницькою діяльністю. Розуміння цих понять є важливим для аналізу та розробки політик зайнятості.

Наслідки безробіття включають як економічні, так і соціальні аспекти. Економічні наслідки включають зменшення виробництва та втрати для економіки в цілому. Соціальні наслідки охоплюють погіршення якості життя, психологічний стрес, збільшення кримінальності та інші негативні явища.

Вплив безробіття на доходи може бути значним, оскільки воно призводить до втрати стабільного доходу та зниження рівня життя. Негативний вплив безробіття на доходи також може мати подальші наслідки для економічної стабільності та настроїв суспільства. Отже, розуміння теоретичних аспектів безробіття, його наслідків та впливу на доходи є важливим для розробки ефективних стратегій боротьби з цією проблемою та забезпечення стабільності на ринку праці. напиши більш детальніше.

У другому розділі, виокремлено, що на ринок праці впливають різноманітні чинники, такі як економічні, соціальні, технологічні та політичні. Розуміння цих чинників допомагає аналізувати та прогнозувати його розвиток, а також розробляти стратегії для адаптації до змін у середовищі.

Проведено аналіз регіональних змін на ринку праці, що дозволило виявити відмінності та специфіку ситуації у різних регіонах. Цей аналіз став основою для визначення ключових тенденцій та змін, що відбуваються на ринку праці.

Дослідження регіональних особливостей безробіття в Україні в умовах повномасштабної військової агресії російської федерації підкреслює складний та різноманітний характер цієї проблеми. Ситуація з безробіттям в кожному регіоні

може виявлятися унікальною в залежності від багатьох факторів, таких як економічна структура, географічне розташування, а також обсяг та напрямок військових дій.

Важливо враховувати, що деякі регіони можуть зазнати значного погіршення ситуації через втрату ключових підприємств або перешкоди в експортних операціях через військовий конфлікт та супутні санкції. У той же час, інші регіони можуть отримати стимул до розвитку через збільшення військових замовлень або розвиток оборонної промисловості.

Результати нашого дослідження мають важливе практичне значення, оскільки вони можуть бути використані для розробки ефективних стратегій подолання безробіття та соціально-економічних викликів, що виникають у зазначених умовах. Напрацювання відображають потребу у гнучких та індивідуально налаштованих підходах до розв'язання проблем безробіття в кожному регіоні, що враховуватиме його специфіку та потенціал для подальшого розвитку. Такий індивідуальний підхід є ключовим для забезпечення стабільності та розвитку України в умовах військового конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз соціального розвитку молоді України. Молодь України-2015. URL: http://www.un.org.ua/images/documents/3685/Molod_Ukraine.pdf (дата звернення: 20.04.2024)
2. Барський Ю. М. Перспективи підвищення економічної активності населення України. 2015 № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3947.pdf> (дата звернення: 20.04.2024)
3. Бараник З.П. Статистика ринку праці, 2015.- 167 с.
4. Болотіна Є. В., Мартиненко А. К., Чаленко В. П. аналіз основних тенденцій соціального захисту безробітних в Україні. Економічний вісник Донбасу. 2020. № 3(61). С. 183-189.
5. В Україні безробітних залучатимуть до "Армії відновлення": що це означає. URL: <https://gre4ka.info/zhyttia/71683-v-ukraini-bezrobitnykh-zaluchatymut-do-armii-vidnovlennia-shcho-tse-oznachaie.pdf> (дата звернення: 20.04.2024)
6. Волкова О. В. Організаційно-економічний механізм регулювання ринку праці України та її регіонів: зміст та особливості трансформації, 2015. № 5. С. 108- 118
7. Борданова Л. С., Рощина Н. В. Особливості процесу працевлаштування молоді на ринку праці. Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". № 13. 2016. С. 130-135.
8. Горобець А. С. Окремі питання щодо правовідносин із загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, 2016. С. 207-210.
9. Дерій Ж. В., Скиба С. А. Формування ринку праці на основі розвитку людського потенціалу. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2015. № 2. С. 9–17.
10. Збитки, завдані українському бізнесу внаслідок російської агресії, оцінюються в \$13 млрд. KSE. 2023. 26 січ. URL: <https://kse.ua/ua/about-the->

school/news/zbitki-zavdani-ukrayinskomu-biznesu-vnaslidok-rosiyskoyi-agresiyi-otsinyuyutsya-v-13-mlrd/pdf (дата звернення: 20.04.2024)

11. Котляревська К. Ю. Безробіття та зайнятість: стан і виклики сучасності
URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/14276.pdf> (дата звернення: 20.04.2024)

12. Ключові результати дослідження стану та потреб українського бізнесу.
CID. 2022. 08 серп. URL: <https://cid.center/key-results-of-the-study-of-the-state-and-needs-of-ukrainian-business/pdf> (дата звернення: 20.04.2024)

13. Кількість зареєстрованих безробітних в Україні впала вдвічі за рік – НБУ URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/20/706809/#:~:text> (дата звернення: 20.04.2024)

14. Кількість зареєстрованих безробітних URL :
<https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2023/pdf> (дата звернення: 20.04.2024)

15. Мірошніченко О. В. безробіття в Україні як соціально-економічне явище. Організаційний комітет конференції. 2019. 224 с.

16. Молодь на ринку праці: навички XXI століття та побудова кар'єри. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні. Київ, 2019. 107 с.

17. Майсюра О. М. Безробіття та наслідки його впливу на економіку України. Економіка та держава. 2016. № 8. С. 60–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2010_8_19.pdf (дата звернення: 20.04.2024)

18. Офіційний сайт Державної служби зайнятості України:
<http://www.dcz.gov.ua.pdf> (дата звернення: 20.04.2024)

19. Павлюк Т.І. Ринок праці: теорія, методологія, практика: монографія. Вінниця: Видавничоредакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2018. 212 с.

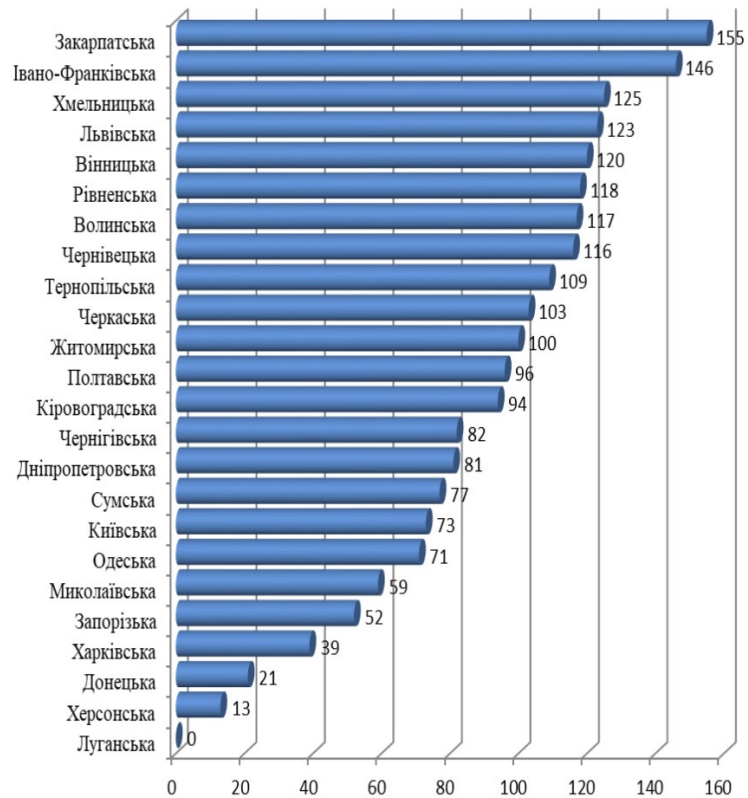
20. Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.04.2024)

21. Тарасова К. І. Статистичне дослідження проблем безробіття в Україні в регіональному розрізі. Економіка та суспільство : журнал. 2018. № 14. С. 745-752.
22. Ткач А.А. Інституціональні основи ринкової інфраструктури: монографія. Об'єднаний інститут економіки, 2015. 295 с.
23. Україна входить до десятки країн світу з найвищими показниками безробіття URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/10/12/infografika/svit/ukrayina-vxodyt-desyatky-krayin-svitu-najvyshhymy-pokaznykamy-bezrobittya.pdf> (дата звернення: 20.04.2024)
24. Федунчик Л. Г. Ринок праці в Україні: проблеми та напрями їх вирішення, 2016. № 2. С. 31-34.
25. Федунчик Л. Г. Реалії ринку праці України. Організаційно-управлінські та 82 психологічні аспекти сучасного ринку праці України, 2015. С. 126–128
26. Федоришина Л. М. Безробіття в Україні: актуальні проблеми і шляхи вирішення. Сталий розвиток економіки : журнал. 2015. № 4. С. 103-108.
27. Чайка ЕВ. Напрями вдосконалення державного регулювання ринку праці в Україні , 2016. С. 650-653.
28. Штейн Г. Ринок праці в Україні: формування, фактори, вимоги регулювання, 2015. № 1. С. 56-60.
29. Шумна Л. П. Соціальна підтримка як організаційно-правова форма соціального за-безпечення, Чернігів, 2014. 455 с.
30. Ukrinform. В Україні рівень безробіття зріс майже до 10% – Центр Разумкова. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3210897-v-ukraini-riven-bezrobittazris-majze-do-10-centr-razumkova.html> (дата звернення: 11.04.2024).
31. Любов Яценко. «Відновлення ринку праці: регіональні аспекти», 2024. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-03/az_regrinki-praci_04032024.pdf

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Відновлення регіональних ринків праці України за кількістю вакансій (січень 2024 р. до лютого 2022 р.), %

Джерело: складено за даними «Work.ua» [31]

Зміни відкритих вакансій

Категорія	Лютий	Березень	Квітень	Травень
Сфера обслуговування	22 875	14 051	5 556	7 363
Робочі спеціальності	26 362	16 345	5 515	6 957
Продажі	23 261	13 873	3 918	5 731
ІТ	14 650	9 683	4 158	4 846
Логістика	15 402	9 075	2 868	3 711
Роздрібна торгівля	14 995	9 722	2 956	3 554
Готельно-ресторанний бізнес і туризм	12 399	7 524	2 709	3 548
Транспорт	11 752	7 425	2 983	3 512
Медицина	8 062	5 446	2 595	3 138
Маркетинг	9 081	5 379	1 903	2 561
Будівництво	10 765	6 489	1 668	2 173
Краса та спорт	3 830	2 525	1 369	1 791
Агробізнес	2 188	1 505	715	884
Культура	1 156	728	312	385
Юриспруденція	1 986	1 054	219	313
Нерухомість	1 142	700	119	245

Джерело: складено за даними «Work.ua» [13]